קבלה · ספר יצירה · מפרשים

פרי יצחק על ספר יצירה

רבי יצחק ב"ר יקותיאל זלמן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פרי יצחק על ספר יצירה

רבי יצחק ב"ר יקותיאל זלמן

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פרי-יצחק-על-ספר-יצירה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 6
משנה ג 7
משנה ד 8
משנה ה 10
משנה ו 12
משנה ז 13
משנה ח 13
משנה ט 14
משנה י 14
משנה יא 15
משנה יב 17
משנה יג 17
פרק ב 18
משנה א 18
משנה ב 19
משנה ג 20
משנה ד 20
משנה ה 21
משנה ו 21
פרק ג 22
משנה ב 22
משנה ד 23
משנה ה 24
משנה ו 24
משנה ז 25
פרק ד 26
משנה א 26
משנה ד 26
משנה ה 27
משנה ו 28
משנה ח 28
משנה טו 28
משנה טז 28
פרק ה 29
משנה א 29
משנה ב 29
משנה י 29
פרק ו 31
משנה א 31
משנה ב 32
משנה ג 33
משנה ד 34
משנה ה 35
משנה ו 36
משנה ז 36

פרק א

משנה א

בשלשים ושתים נתיבות וכו'. בזוהר באד"ז דף ר"צ ע"א כתב ז"ל האי חכמה שירותא דכולא מינה מתפשטין תלתין ותרי שבילין ואורייתא בהו אתכלילת בכ"ב אתוון ועשר אמירן. כי נודע מע"ח כי תיקון ז"א סוד תורה שבכתב הוא בא מתחילה מטיפת הזרע האב סוד חכמה שנתן באימא בינה והטיפה היא כלולה מחומר וצורה, החומר הוא מסוד כ"ב האותיות והצורה הוא מסוד עשר הנקודות ט' נקודות קמ"ץ ופת"ח וכו' ועם נקודות חט"ף קמ"ץ שע"י נאמרים שמניעים האותיות הם בחי' רוח לאותיות כמ"ש בתי' י"ח דף ל"ה ע"ב דאתוון אינון לגבי נקודין כגופא לגבי רוחא ועשר נקודות וכ"ב אותיות הם סוד ל"ב נתיבות פליאות החכמה הנמשכים ממנו כי בחכמה היו הם רק נרשמים רשימות דקות כקרני חגבים אמנם כשבאו הם בבינה שם נצטיירו ונחקקו האותיות והנקודות בסוד וייצר שהוא ציר"י שהוא נקודת הבינה אלא שעדיין הם רק בסוד זרע טיפת החומר האותיות ואינם הם בסוד פרצוף האדם ואח"כ בעיבור הבינה הגדילה הטיפה ונעשה גוף הילד שעומד העובר מקופל במעי אמו ראשו בין זרועותיו וגופו ועל זרועותיו וגופו מכסים הירכים שלו והוא עגול ככדור מקופל בג' קפלים והיינו כי בעיבור הבינה היה ז"א רק בסוד ג' כלילין בג' שסוד הנה"י שלו היו מלבישים לחג"ת שלו ולא נגלה עיקר בו רק נה"י שלו כי חג"ת שלו היה רק בכח ולא בפועל ומכ"ש חב"ד המוחין שלו הם היו בכח ולא בפועל ונה"י הם נקראים בג' שמות אלו י"ה ידו"ד צבאו"ת יסוד נקרא בשם י"ה כמו חכמה כי צדיק יסוד העולם הוא בדיוקנא דחכמה בסוד וה' נתן חכמה לשלמה ברית שלום שלם ה' כמ"ש זה בתי' ס"ט דף קי"ד ע"ב ע"ש ועיין ג"כ בע"ח בדרוש רפ"ח ניצוצין הטעם שנקרא יסוד בשם י"ה ונ"ה שהם בסוד תרי פלגי גופא ואין הוי"ה גמורה בכל ספירה אלא הוי"ה אחד בשניהם הם נקראים בשם ידו"ד צבאות עיין בזהר פ' ויקרא דף י"א שכתב שתיתאה ושביעאה צבאות אקרון ע"ש שמשמע שקאי על נו"ה ושם הוי"ה הוא שייך בכל ספירה כמ"ש בתי' ע' דף קכ"ח ע"א ת"ח ע' זימנין הוי"ה בכל ספירה וספירה נקודה דיליה וכו' ע"ש גם י"ה ידו"ד צבאות גי' עם הכולל ישראל שהוא ז"א הנקרא בשם ישראל וישראל גי' כח"ב גג"ת נהו"ם כדי לרמוז שאפילו בעת עיבור ז"א היה בו כלול כל המדות בכח אלא שלא היה בפועל רק נה"י שלו וזהו שאמר אחר כך אלהי ישראל ז"א הוא אלהי ישראל ומפרש דבריו אחר כך מי הוא שחקק בשלשים ושתים נתיבות פליאות החכמה השמות הנזכרים ואמר אלהים חיים ומלך עולם אל שדי רחום וחנון רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש הוא, כי שמות אלו מרמזים על

הבינה על עשר ספירות שלה, אלהים חיים בחכמה דבינה כי החכמה תחיה בעליה, ומלך עולם הוא בינה דבינה שהיא מלך על העולם שהוא מששה קצוות שהם מעלה ומטה וארבע רוחות שהם סוד ז"א דבינה הכולל הו' קצוות והתחלתם מסוד חסד כמ"ש עולם חסד יבנה, אל שדי בדעת דבינה כי דעת שהוא כולל חסדים וגבורות בהם ע"ב רי"ו והוי"ה גי' שד"י ובינה בעת יניקתה שד"י לשון שדים וא"ל היינו ייא"י מילוי שם ס"ג ומדעת הוא עיקר יניקה בסוד בדעת חדרים ימלאון, רחום בחסד דבינה, וחנון בגבורה דבינה חנון עם האותיות גי' במוכ"ן רמז לחלוף אלהים שנתחלף הדין לרחמים כי בבינה הגבורה שלה ג"כ רחמים, רם בת"ת דבינה כי ת"ת דבינה הוא בסוד כתר לז"א וכתר הוא שייך לקרות בשם רם שהוא רם על כולא כמ"ש בזוהר פ' וישב דף קפ"א ע"ב וז"ל ירום מסטרא דנהורא עלאה דכל נהורין וכו' ונשא מסטרא דאברהם וכו' ובפ' ויצא כתב וירום אלהי ישעי דא עלמא עלאה דאיהו רם ונשא רם על כולא וכו' ע"ש, ונשא בנצח דבינה שהוא קו החסד מסטרא דאברהם, שוכן עד בהוד דבינה ע"ד גי' אכדט"ם שהוא ג"כ חילוף אלהים, וקדוש שמו יסוד דבינה שבו תמיד שורה אות ברית קודש דחכמה, שמו שם את ו' זעירא, מרום במלכות דבינה בסוד יעקב משמש בנוקבא כמ"ש בזהר פ' חיי שרה דף קל"ג ע"א וז"ל ובגין כך יעקב משמש במרום תנינן מאי במרום כמא דאת אמר ואתה מרום לעולם ה' ע"ש. וקדוש הוא כתר דבינה שהוא מא"א ונקרא בשם נעלם הוא והוא קדוש מופרש לפעמים להיות נקרא בשם א"ס, וחשיב ג"כ הכתר דבינה לעשר ספירות דבינה כי ידוע כי עיבור ז"א היה ג"כ ע"י א"א אלא שהיה העיבור במעי דבינה עיין בע"ח מסוד עיבור ז"א ע"י א"א ותבין היטב:

וברא את עולמו כו'. פירוש כי אחר עיבור ז"א שהיה בסוד ג' כלילין בג' נולדו ונתפשטו לששה קצוות ולא היה עדיין חב"ד המוחין שלו בפועל רק בכח לכן אחר לידת ז"א שהוא סוד עולם מששה קצוות ברא אותו בריה חדשה שיהיה לו המוחין בפועל שנתן לו המוחין דגדלות ונעשה אז בפרצוף שלם וכתב האר"י ז"ל כי בעיבור ז"א נקרא בשם עשיה וביניקה יצירה והגדלות דמוחין נקרא בריאה והמוחין דגדלות חב"ד שנתן לו הם סוד שלשה ספרים בספר וסופר וסיפור ספר הוא חכמה כי כמו שבספר נרשם הכל כמו כן בחכמה נרשמו הל"ב נתיבות ובינה היא סופר כי כמו סופר הוא המבאר ומוציא לאור תעלומות הספר כך בינה הוציאה לפועל נתיבות החכמה להיות נחקקים בה להכיר לכל והסיפור בדעת שהוא שורש ו' קצוות שבהם הסיפור מותר כמ"ש זה בספר:

משנה ב

עשר ספירות בלי מה. פירוש המלה נגזרת מן לשון עדיו לבלום שהוא לשון סתימת פה בלום פיך מלדבר בהם כי הן מכוסות ונעלמות וראוי לבלום פינו במהותם כי הספירות הם בלי מהות מושג, והוא ג"כ מלשון הפסוק תולה ארץ על בלימה על תוהו הדבר המתהא שבלתי מושג. או אפשר לפרש בלימה היא מלה מורכבת בלי מה לרמוז שהספירות הם נאצלו מא"ס שהוא בלי מה אין סוף למהותו. ועוד יש לפרש עשר ספירות בלי שם הוי"ה דמ"ה המתפשט בתוך עשר הספירות כמ"ש בת"ז במאמר רבון עלמין מלגאו איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו אורח אצילות וכו' ע"ש כי חכמה כח מ"ה שם מ"ה שבו אורח אצילות שמתפשט הארה שלו בתוך כל הספירות כי כולם בחכמה עשית, עיין בתי' כ"ו דף ע' שכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א בגימטריא מ"ה ודא איהו עשר ספירות בלי מה וכו' ע"ש ובתי' כ"ז דף ע"א ע"ב כתב ג"כ ז"ל וספירים איתקריאו על שם השמים מספרים כבוד אל ולבתר דאינון מספרים כבוד אל איתקריאו עשר ספירות בלי מה ונחית בהון יו"ד ה"א וא"ו ה"א לאנהרא בהון דעל שמיה איתקריאו וכו' ע"ש:

ועשרים ושתים אותיות יסוד. בספר ע"ח כתב למה נקרא תמיד בספר יצירה כ"ב אותיות יסוד בשביל שטיפת חומר זרע האב סוד חכמה שנתן באימא בינה מתחילה היא מכ"ב אותיות שבהם רמ"ח עצמות כולם מהזכר המזריע לובן אך מטיפת אודם האשה שהם מה' אותיות מנצפ"ך הכפולות אינו מצטייר במעי אימא אחר כך רק עור ובשר ושערות ושחור שבעין והדם שבתוך הגידין:

שלש אמות וכו'. פירוש כי בתוך אותן כ"ב אותיות יש בהם ג' אותיות שהם אם לכל אותיות מלשון כי אם לבינה תקרא כי שלש אותיות א' מ' ש' מכ"ב אותיות הם בג' ספירות הראשונות שהם יסודות אל ז' ספירות תחתונות כמ"ש זה בע"ח ואותיות בג"ד כפר"ת מכ"ב אותיות הם שבע כפולות שהם כפולים כי הם מתהפכים מדגש לרפה ומרפה לדגש כמ"ש בפרק ד' בג"ד כפר"ת מתנהגות בשתי לשונות והם בז' ספירות התחתונות כמ"ש ג"כ בפרק הנזכר שבע כפולות בג"ד כפר"ת מעלה ומטה מזרח ומערב וכו' כי הם כנגד ז' קצוות העולם שהם בז' ספירות התחתונות שהם מתהפכין מרחמים לדין ומדין לרחמים כי יש בהם דין ורחמים שהוא אור ישר ואור חוזר שהם בחי' עצמו ובחינת המלכות שבכל אחד ואחד לכן הם כפולות אבל ג' ראשונות אין בהם דין אלא הם רחמים גמורים ואותיות הו"ז חט"י לנ"ס עצ"ק הם שתים עשרה פשוטות שאינם כפולים להיות הם מתהפכים מדגש לרפה ומרפה לדגש והם בספירת ת"ת לבדה שהוא אחד מז' כפולות עצמן נחלקות ג"כ לי"ב חלקים שהם י"ב פשוטות כי יש בו י"ב שרשין

של ו' התחתונות שהם כפולות והם י"ב ונכללין בת"ת שהוא הגוף דאדם עליון שנכללין כל הו' קצוות הגוף בו ואלו הי"ב פשוטות הם נקראים י"ב גבולי אלכסון כמ"ש בפרק ה' שתים עשרה פשוטות הו"ז חט"י לנ"ס עצ"ק יסודן שנים עשר גבולי אלכסון גבול מזרחית דרומית כי מאחר שו' התחתונות שהם כפולים הם עצמם נשרשים בת"ת אח"כ נצרכים להיות שם מצויירים בציור גבולים ואלכסונים כי חלק א' גבול א' שבו יהיה נוטה באלכסון כנגד ספירת החסד וחלק גבול הב' כנגדו יהיה עומד ונוטה לנוכח ספירת הגבורה וכן עד"ז כולם כדי שאלו י"ב חלקי הת"ת יהיה פניהם נוטים כנגד ו' הספירות שהם השרשים לאלו הי"ב חלקים שבת"ת לינק מהם כי הרי בחי' החסד שבת"ת צריך שיהיה בקו הימין הת"ת בראשית הקו ויהיה נחלק לשני חלקים כפולים דגש ורפה ובסוף קו הימין דת"ת יהיה בו ב' חלקים הנצח וכן כיוצא בזה בשאר וע"כ הם י"ב פשוטות כי ו' הכפולות הם עצמה נעשים י"ב לכן הי"ב אינם כפולות רק פשוטות בלבד וזה מ"ש הוא מבואר בע"ח ע"ש:

משנה ג

עשר ספירות וכו'. פירוש כי מבשרי אחזה אלוה שהספירות הם עשר כי הכתוב אומר כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך וגו' הרי הכתוב מעיד כי בריאת שמים וחייליהם הם ע"י אצבעות שהם כנוי אל הספירות שהם היו כלי אומנותו של הקב"ה והאצבעות הם עשר א"כ נמצא שהספירות שבהם היתה בריאת העולם הם עשר והם ג"כ חמש כנגד חמש ה' ספירות כת"ר חכמ"ה חס"ד תפאר"ת נצח הם נוטים אל צד החסד שהוא אל צד הימין כי ת"ת אף שהוא קו האמצעי מ"מ עיקרו חסד כנודע שהוא נוטה יותר אל צד החסד אל ימין מבשמאל וחמש ספירות בינ"ה גבור"ה הו"ד יסו"ד מלכו"ת הם נוטים אל צד הדין אל שמאל כי בינה מתייחס לדין בבחינתה שנקראת פועל גבורות כי דינין מתערין ממנה ויסוד אף שהוא קו האמצעי מ"מ עיקר נטייתו לצד הגבורה כנודע אבל אמנם שלא תאמר שאין זה הכרח מאצבעות להיות עשר ספירות כי אדרבה כשתחשוב אצבעות ידים עם רגלים יהי כולם מגיעים למספר עשרים מה תאמר שעשר אצבעות שברגלים הם רק צל ומלבוש ודמיון אל עשר שבידים כי עשר שברגלים הם מרמזים אל עשר ספירות שבבריאה שהם צל ולבוש אל עשר שבאצילות ולעולם הם אינם אלא עשר ספירות א"כ נאמר שלעולם אינם אלא חמש וחמש השמאלים הם צל אל החמש הימינים או חוזר הדין ונאמר שהם עשרים, לכן בא לתרץ זה ואמר וברית יחיד מכוונת באמצע ר"ל כי מאחר שבין חמש לחמש מצינו יחוד ברית המייחדם נמצא שחמש הימינים וחמש השמאלים הם דבר אחד שכללם עשר ספירות מה שלא מצינו כן בין עשר שבידים

לעשר שברגלים עד שיראה שהם ב' מערכות כל אחד מעשר וזו צל ולבוש לזו והמכריע בין חמש לחמש שמייחדם הוא ברית לשון מכריע בין אצבעות של ידים וברית מעור בין אצבעות שברגלים וברית הלשון היינו הלב שהוא באמצע בין ידים כי הלב שהוא חושב המחשבה הוא מוציא הדיבור מכח אל הפועל ע"י הלשון שהוא ג"כ באמצע הפה בין החיך והגרון על כן נקרא על שם הלשון וז"ש כמילת לשון כמילת המעור כי מילת הדיבור באה אל לשון ע"י הלב שהוא חושב מילת הדיבור תחילה ומעלה מלתו אח"כ על לשונו וכן עד"ז הברית מילה בו מצטייר תחילה טיפת העובר בכח והוא מוציא אח"כ הטיפה מכח אל הפועל ע"י הנוקבא שהיא מעור שלו מלשון כמער איש ולויות והוא ג"כ מלשון המערה מכלי אל כלי כי הזכר מערה השפעתו אל הנוקבא:

משנה ד

עשר ספירות בלי מה וכו'. פירוש שלא תאמר מאחר שהכתר נקרא בשם אין שאין לו מהות כלל כמו החכמה שנקרא בשם יש אם כן נחשב הוא בשם א"ס ולא הוא בחשבון הספירות לכך אמר עשר ולא תשע שלא להוציא הכתר מן הספירות. אבל שלא תאמר א"כ שהכתר הוא נחשב בחשבון הספירות נמצא עם ספירת הדעת יהיה חשבון מנין הספירות אחת עשרה לכך אמר עשר ולא אחת עשרה כי הדעת אינו נחשב במנין הספירות כי היא אינה ספירה בפני עצמה אלא הוא מזווג לחכמה ובינה. אבל שלא תאמר א"כ מטעם זה לא יהיה נחשב ג"כ היסוד במנין הספירות כי הוא ג"כ מזווג לז"א ומלכות לכן לתרץ זה אמר אח"כ הבן בחכמה וחכם בבינה, פירוש הבן לשון בינה בחכמה שכלולה בה וחכם לשון חכמה בבינה שכלולה בה שלעולם הם כלולים זה בזה בשביל שהם ריעים דלא מתפרשין לעלמין לכן דעת הוא לעולם באתכסיא ולא נוכל למנות אותו מפני העלמת אורו ובמופלא ממך אל תדרוש ולא כן יסוד המזווג לז"א ומלכות שנקראים דודים והזווג אינו בתמידות ולזה מסיים אח"כ ואמר בחון בהם וחקור מהם והעמד דבר על בוריו וכו' פירוש כי דבר צדק המלכות צריך להעמיד אותה על בוריו לשון תרגום של משענתו על צדיק יסוד עולם כי זווג המלכות עם ז"א אינו בתמידות כמו החכמה עם הבינה לכן בשביל שהיסוד אין אורו מתכסה תמיד נוכל למנות אותו בחשבון הספירות. והשב יוצר על מכונו פירש והשב הכתר שהוא יוצר בראשית סוד החכמה על מכונו על כנו לקשור העלה בעלול להחשיב הכתר בחשבון הספירות. עוד יש לפרש כל הנזכר באופן אחר עשר ולא תשע וכו' ביאורו כמו שכתב במשנת חסידים מסכת בריאת אדם קדמון פרק א' משנה ב' ז"ל כת"ר חכמ"ה בינ"ה חס"ד גבור"ה תפאר"ת נצ"ח הו"ד יסו"ד ומלכו"ת הרי הם עשר ומפני שלעולם הכתר היא בחינה אמצעית

הקושרת העליון עם התחתון כי הוא בפנימיותו יש לו הבחינה עליונה של התחתון ובחיצוניותו יש לו ערך הבחינה תחתונה של העליון משא"כ שאר הספירות שלמטה ממנו שחיצוניותה ופנימיותה שוה שהוא מבחינת עצמה ולא מבחינה עליונה לפיכך אין סדר מנין זה אלא מצד פנימיות הספיר' השוה בכל העשר אבל כאשר ימנו העשר ספירות מצד חיצוניותם אין ראשית מנינם אלא מחכמה שאין חיצוניות הכתר בערכה אלא הוא שרשם ומי שלקח חיצוניות הראוי לכתר מבחינתה הוא ישלימם לעשר וזה הוא אשר נקרא דעת שחיצוניותו הוא חיצוניות הראוי לכתר מבחינת שאר הספירות ודעת זה נמנה קודם החסד לפי שפנימיותו הוא שורש הפנימיות של השבע ספירות שממנו ולמטה המתחילים מחסד ולפיכך אינו נמנה במנין פנימיות הספירות כי אין לו פנימיות פרטי לו כשאר הספירות אלא שורש פנימיות כאמור נמצאו שהספירות הם עשר ולא תשע מחיצוניותה כי הדעת משלימם עשר ולא אחת עשרה מצד פנימיותם כי אין הדעת בכללם כי הוא משונה מהם עכ"ל:

הבן בחכמה וחכם בבינה. בספר ע"ח כתב ע"ז וז"ל דע כי הנה ב' אותיות ראשונות של שם הוי"ה הם בחינת חכמה ובינה אבל באות יו"ד בלבד שהיא חכמה שם יש בחינת בינה כי יו"ד במילואו אות י' היא חכמה וב' אותיות ו"ד נעשים צורת ה' כזה ה שהוא צורת ד"ו והיא נקראת בינה עילאה וזהו סוד הבן בחכמה ואות ה' ראשונה דשם הוי"ה היא תבונה. וכבר הודעתיך בדרוש התפילין בענין כתיבת שם הוי"ה שצריך לכתוב צורת י' בקרן זוית של ה' והיא בחינת חכמה של זאת התבונה וזו החכמה נקרא ישראל סבא וזהו סוד וחכם בבינה:

בחון בהם וחקור מהם. פירוש בסוד כי שאל נא לימים ראשונים וגו' ולמקצה השמים ועד קצה השמים כי בג' ראשונות אסור לחקור בהם רק החקירה הוא רק בשבע חקירות בז' ספירות התחתונות אבל בג' ראשונות אין מותר בהם רק הבחנה להבחין בהם בינם לא"ס ברוך הוא וז"ש וחקור מהם ולא אמר וחקור בהם כמו שאמר בחון בהם כי החקירה הוא רק מג"ר ולמטה בז' תחתונות: **עוד** יש לפרש בחון בהם, מלשון אבן בוחן הנאמר בישעיה (ישעיהו כ"ח:ט"ז) שפירושו לשון מבצר וחוזק כמו שפירש רש"י שם, או מלשון ה' צדיק יבחן הנאמר בתהלים (תהילים י"א:ה') שהוא יבחן ביסורים והיינו כי התורה ומעש"ט שאדם עושה ומתחזק בהם ע"י היסורין צריך להעלות אותם לחכמה ובינה להיות להם למ"נ כדי לחקור מהם המשכות שפע המוחין חב"ד לז"א להתפשט בו להיות בסוד גדלות ואז הוא ראוי לזווג וזהו והעמד דבר על בוריו כמ"ש לעיל:

והושב יוצר על מכונו. פירוש תן כח תשובה בינה לז"א הנקרא בשם יוצר ואז מבינה יצאו נביאים נצח והוד דז"א שהם מכונו כנו שלו כי ידוע מע"ח כי כשבאים מוחין דגדלות לז"א ע"י נה"י דבינה אז מחג"ת דז"א נעשה מהם חב"ד שלו ועלו נה"י ונעשה מהם חג"ת שלו ונשאר ז"א בלתי נה"י ומהארת החסדים והגבורות שביסוד דבינה שנתגלה בחזה דז"א נתפשט אורם של נה"י דז"א ונגמרו ונתקנו ע"י הבינה בסוד מבינה נביאים:

משנה ה

מדתן עשר שאין להם סוף. פירוש כמ"ש בהקדמת ת"ז דף ג' ע"ב וז"ל דעשר ספירות דאצילות מלכא בהון איהו חד בהון מה דלאו הכי בעשר ספירות דבריאה דלאו אינון ואיהו חד:

עומק ראשית וכו'. עשרה עומקים מזכיר כאן כנגד עשר ספירות והם נקראים בשם עומק מלשון ועמוק עמוק מי ימצאנו שאין להם סוף. עומק ראשית כתר ועומק אחרית מלכות בסוד אני ראשון ואני אחרון אנ"י אותיות אי"ן הכתר שנקרא בשם אין שאין לו מהות כמו החכמה שנקראת בשם יש ומלכות נקרא בשם אני גי' שם ב"ן וט' אותיות שלו שהוא במלכות. עומק טוב חסד כי טוב ה' לכל ומטיב חסדו אפילו לרשעים. ועומק רע גבורה כי היא תמורת הטוב של החסד:

עומק רום ועומק תחת. הם סוד נצח והוד כי ידוע שהם שחקים רחים העליונים שטוחנים מן לצדיקים ב' רחים העליונה נצח ותחתונה הוד. ואפשר לומר עוד בדרך אחר. עומק ראשית ועומק אחרית קאי על חכמה ובינה ועומק רום ועומק תחת קאי על כתר ומלכות, ועיין במשנה י"ג פרק זה מ"ש שם מזה הענין ותבין. עומק מזרח תפארת הנקרא בשם שמש היוצא ממזרח ועומק מערב יסוד בסוד שכינה במערב כי ביסוד מתערבים כל הכחות. עומק צפון ועומק דרום בינה וחכמה צפון בינה [ודרום חכמה] בסוד הרוצה להחכים ידרים והרוצה להעשיר יצפין מצפון זהב יאתה. ובעל ספר יצירה חשב הששה קצוות קודם לחכמה ובינה לפי שהוא חושב ומונה הספירות ע"ד סוד הנאמר בכתוב אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים לכן אחר שחשב הכתר ומלכות בסוד אני ראשון ואני אחרון חשב שאר הספירות ע"ד סוד ומבלעדי אין אלהים כי נודע מזוהר בהקדמה שלו דף ב' ע"א ובפ' משפטים דף ק"ה ע"א כי שם אלהים הוא בסוד מ"י אל"ה אלה הוא בו' קצוות שכל קצה כלול מכולם ושש פעמים ו' גימטריא אל"ה ומ"י הוא בסוד חכמה ובינה י' הוא בחכמה ומ"ם סתומה היא בבינה בסוד המ"ם סתומה של למרבה המשרה שבה סתום אור החכמה וכשנה"י דחכמה ובינה שבהם המוחין חב"ד נכנסים בו' קצוות

דז"א ומתחברים בהם אז נשלם שם אלהים בסוד מ"י אל"ה ע"כ הששה קצוות שהם בסוד אל"ה מאלהים חשיב קודם להחכמה ובינה שהם בסוד מ"י אלהים כי אותיות אל"ה האלהים הם קודמים לאותיות מ"י מאלהים:

אדון יחיד וכו'. הוא אין סוף שהוא יחיד ואין שני לו הוא מושל בכולם בעשר ספירות והיינו הוא הארת ז' תחתונות דמלכות דאדם קדמון שהם מתלבשים בעשר ספירות דאצילות כמ"ש בע"ח כי כל מלכות נקרא בשם אדון שם אדנ"י. כי עתיק ואריך הם שניהם כתר דאצילות כי לעולם הכתר יש בו בחינה תחתונה של עליון הוא עתיק ובחינה עליונה של תחתונה הוא אריך שהוא עליון שבכל האצילות ולמעלה מן הכתר הכל נקרא בשם א"ס שהוא יחיד בלא שיתוף כמ"ש בזוהר פ' בראשית וז"ל דאית אחד בשיתוף כגון דכר ונוקבא ואתמר בהון כי אחד קראתיו אבל איהו חד בלא חושבן ולא שיתוף ובגין דא אמר ואין אלהים עמדי, כי בספירות נתגלה בהם בחינת נוקבא הנקרא בשם אלהים דהיינו או"א זו"נ ואפי' באריך ועתיק שהם בסוד כתר ואין להם בחינת פרצוף נוקבא נכרת בהם בפני עצמו מ"מ יש בהם שתי בחינות מ"ה וב"ן שהם בסוד דכר ונוקבא בעתיק צד פנים שלו דכורא וצד אחור נוקבא ואריך צד ימין דכורא וצד שמאל נוקבא כמ"ש זה בע"ח שער עתיק פרק ב' ע"ש ותבין וכולם הם בסוד אחד סוד א"ח ד' שהוא סוד דו"נ כנודע מה שאין כן במה שלמעלה מן הכתר שהוא א"ס הוא חד בלא חושבן ולא שיתוף, ועל ז' תחתונות דמלכות דאדם קדמון אמר כנגדם ז' שמות אלו אדו"ן יחי"ד א"ל מל"ך נאמ"ן מוש"ל בכול"ם כי מלכות דלית לה נהורא מגרמא והיא מקבלת מכולם הוא מרומז בתיבת בכולם בעצמה ושייכות לאלו כל השמות לו' ספירות התחתונות הוא כך, אדון הוא חס"ד כי עולם חסד יבנה, יחיד הוא גבור"ה כי היחוד הוא מצד הגבורה בסוד עורי צפון ובואי תימן, אל בת"ת שהוא נוטה יותר לצד החסד שנקרא בשם אל, מלך בנצ"ח בסוד איהו בנצח, נאמן בהו"ד כי איהי בהוד והאמונה אזור חלציו וכו' עיין בזוהר פ' בלק דף קצ"ח ע"ב במאמר ר' חזקיה פתח והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו דהא צדק היינו אמונה וכו' ע"ש, מושל ביסוד בסוד וכי הוא מושל בכל:

ממעון קדשו עד עדי עד. בהם מרומז כל העשר ספירות דאצילות, מעון הוא הכתר בסוד מעונה אלהי קדם ומעון הוא לשון מקום כמו מעון אתה היית לנו וכן עליון שמת מעונך. קדשו בחכמה, ועד הוא בבינה ע"ד גי' אכדט"ם חילוף אלהי"ם שהוא בבינה. עדי עד מתחילת הבנין ועד סופו כל ז' ספירות תחתונות בסוד בטחו בה' עדי עד וגו' כמ"ש בזוהר פ' וארא דף כ"ב ע"א וז"ל מהו עדי עד וכו' אתר דאחיד לכל סטרין וכו' ע"ש:

משנה ו

צפייתן כמראה הבזק. ר"ל הצפייה שהספירות צופות ומביטות זו בזו הצפייה ההיא תמיד כמראה הבזק כזה שבוזק גפת בכירה ר"ל כמי שמפזר גפת שהוא פסולת הזיתים בכירה שהוא מתלהט במהרה ומעלה להב ועולה ויורד הלהב כמ"ש רש"י ביחזקאל וכך הספירות כל אחת צופה ועולה תמיד לחברתה שלמעלה ממנה להיות נהנה ומסתכל באורה ומתוך פחדה מאור גדול שלמעלה ממנה תיכף ומיד היא יורדת למטה. וכוונת בעל ספר יצירה בזה הוא כדי שלא יאמר ח"ו שמנין עשר ספירות הם כגדר המנין בעלי תכלית הגשם שהם נפרדים זה מזה בלתי התקשרות ואחדות בהם כלל לכך אמר שהספירות צפייתן כמראה הבזק שמורה בזה שהספירות הם בהתקשרות אחדות אחד מחמת שהם צופות ומביטות זו בזו אבל מפני שצפייתן הם כמראה הבזק שתמיד צפייתן בדרך עליה וירידה ע"כ הם נכנסים בגדר המנין מצד היותם עלות ועלולים שכל ספירה היא עלה לספירה שתחתיה והיא עלולה לספירה שלמעלה ממנה מקבלת ומשפעת וז"ש אח"כ ותכליתן אין להם קץ כי אע"פ שהספירות הם נקראים בשם מדות כמו בעלי תכלית אעפ"כ אינם נכנסים במנין כגדר המנין בעלי תכלית הגשם כי ותכליתן אין להם קץ אלא שלגבי הא"ס נקראים הספירות בשם מדה אף כי אין בהם מדה וע"כ צריך לומר שהם קבלו המנין מצד שצפייתן כמראה הבזק בסוד עלה ועלול:

ודברו בהם ברצוא ושוב. ר"ל כשתדבר אתה בהספירות לקרות להם בשם מדות צריך אתה לדבר ברצוא ושוב לחזור ולומר שאין בהם מדה כי הכינוי המדה שלהם אינם אלא לגבי הא"ס אבל אין בהם מדה ובזה מ"ש תבין הבדל והפרש בין משנה זו למשנה של מעלה כי למעלה אמר אין להם סוף ואילו במשנה זו אמר אין להם קץ, כי כל דבר קצוב שיש לו מדה נאמר בו קץ ולהיפך בדבר שאין בו מדה שייך לומר בו אין לו קץ אבל למעלה מדבר שעשר ספירות דאצילות מלכא בהון איהו חד בהון מה דלאו הכי בעשר ספירות דבריאה לכן אמר בלשון אין להם סוף כמו אין סוף עצמו. או אפשר לפרש ודברו בהם ברצוא ושוב כשתדבר בספירות יש לך רשות לדבר אמנם ברצוא ושוב כאשר תגיע לג' ספירות הראשונות שוב מהם בסוד כי שאל נא לימים ראשונים וגו' ולמקצה השמים ועד קצה השמים בז' ספירות התחתונות מותר אתה לשאול ולדבר מהם אבל בג' ראשונות שלח תשלח את האם ממחשבתך למשאל אלא ואת הבנים תקח לך כמ"ש זה בזוהר פ' יתרו דף צ"ג ע"א ע"ש:

ולמאמרו כסופה ירדופו. פירוש לחכמה שכולם בחכמה עשית הוא מאמרו בסוד אומר ועושה וכל הספירות כסופה רוח סערה חזק מרוץ ושוב ירדפו לו לקבל אורו. ולפני

כסאו הם משתחוים [ולא"ס] שהוא לפני הכתר שהוא כמו כסא לא"ס הם משתחוים לו להוריד השפע ממנו להם כי הכל צריכין לו שכולם נתהוו ממנו והוא מושל בכולה כמו שאמר במשנה של מעלה מושל בכולם ממעון קדשו ועד עדי עד:

משנה ז

נעוץ סופן בתחלתן. הכתר ממטה למעלה של הספירות הוא סופן ושרשם ונעוץ אותו בתחילתן בחכמה שהוא התחלתן של הספירות לחשוב הכתר לחשבון עשר הספירות ולא לחשוב אותו בשם הא"ס כמ"ש למעלה במשנה ד' עשר ולא תשע עשר ולא אחת עשרה:

ותחלתן בסופן. כי המלכות אף שהיא מקבלת מכולם דלית לה נהורא מגרמה והיא סוף הספירות לא תפריד אותה ג"כ מחשבון עשר הספירות כי תחילתן של הספירות חכמה נעוץ בה בסוד בחכמה יסד ארץ:

כשלהבת קשורה בגחלת. שלהבת יה החכמה שנקרא בשם י"ה היא קשורה במלכות הנקראת בשם גחלת אש הגבורות שיש בה וכן כשלהבת שאין בה ממש היא קשורה בגחלת שיש בו ממש כן הכתר שנקרא בשם אין שאין לו מהות כלל הוא קשור בחכמה הנקרא בשם יש שיש לו מהות קצת:

שאדון יחיד ואין לו שני. ר"ל כי אע"פ שהכתר הוא נקרא בשם אין שאין לו מהות כלל ואעפ"כ הוא נחשב בחשבון הספירות מ"מ אין סוף ברוך הוא לא הוא בחשבון הספירות כי הוא יחיד ואין לו שני שהוא חד בלא חושבן ולא שיתוף ולא כמו האחד שיש לו חשבון ושיתוף לו השני, כי הכתר אע"פ שיש לו ג"כ שם האחד הוא אחד בשיתוף כמ"ש במשנה ה' מהזוהר ע"ש וזהו ולפני אחד מה אתה סופר כי לפני הכתר הנקרא ג"כ בשם אחד אין שייך בו שם מספר כי אין מספר אלא מאחד שיש לפניו שיתוף השני:

משנה ח

בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר. פירוש אע"פ שהספירות הם נכנסים בגדר המנין מ"מ בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר להשיג במהותן כמו בגדר המנין בעלי תכלית הגשם כי מנין שלהם אינו אלא מצד שהם בסוד עלה ועלול כמ"ש במשנה ו':

ואם רץ פיך לדבר ולבך להרהר שוב למקום. ר"ל אע"פ שאין אתה מדבר או מהרהר במהותן רק שפיך ולבך רץ לדבר ולהרהר בהם סתם במדתם איך כל העולה מתנהג ע"י מדות פעולתם מ"מ שוב למקום שלא לדבר ולהרהר אלא במקומו של העולם בששה קצוות העולם של מעלה סוד עולה חסד יבנה מספירת החסד ולמטה ממנה מותר אתה לדבר ולהרהר במדתם אבל בג' ראשונות למעלה מן המקום שלח תשלח את האם

ממחשבתך אלא ואת הבנים תקח לך כמ"ש במשנה ו', וז"ש אח"כ ועל דבר זה נכרת ברית דהיינו ברית מ"ש בתורה, שלכך נאמר והחיות רצוא ושוב כי החיות הם רצים לזקוף קומתן לראות מה שלמעלה ממקומם והואיל שהם מכירות שאינה עושים כראוי הם שבים מיד וכן יעשה האדם כמותם:

משנה ט

אחת רוח אלהים חיים. ר"ל החכמה נקרא רוח של הבינה הנקרא אלהים חיים כנודע שנאמר רוח אלהים בחכמה וגם חכמה נקרא חיים כמ"ש והחכמה תחיה בעליה:

ברוך ומבורך כו'. ר"ל חכמה נקרא ברוך כמ"ש בזוהר פ' תרומה דף קס"ב וז"ל ורזא דא ברוך דא רזא דנקודה עלאה וכו' ואי תימא עלמא דאתי איקרי ברוך לאו הכי דהא נקודה עלאה איהו דכר עלמא דאתי איקרי נוקבא איהו ברוך ואיהי ברכה, וידוע כי יסוד אבא מתפשט עד יסוד ז"א הנקרא חי העולמים וזהו ומבורך שמו של חי העולמים וגם בינה נקרא חי העולמים:

קול ורוח ודבור וכו'. ר"ל כי יסוד החכמה המתפשט בכל האצילות עד מלכות דאצילות סוד עטרת וסוד ז"א הוא בסוד קול ורוח ודיבור, בבינה הוא בסוד קול כי בינה נקרא לפעמים בשם גרון שהקול יוצא ממנו כמ"ש בזוהר פ' שמות דף ג' ע"א וז"ל דהא לית קול בלא דיבור ולית דיבור בלא קול וכו' תשורי מראש אמנה דא איהו גרון דמתמן נפקא רוחא לאשלמא כולא ע"ש ובמקדש מלך מה שפירש שם וכשמתפשט יסוד החכמה בז"א הוא בסוד רוח כי ז"א נקרא בשם רוח כנודע ובמלכות הוא בסוד דבור כי מלכות נקראת דבר ה' הוא גילוי הז"א הנקרא ה':

והוא רוח הקודש. כי חכמה נקרא בשם קודש כנודע מזוהר, וגם יסוד החכמה נקרא אות ברית קודש:

משנה י

שתים רוח מרוח וכו'. ר"ל בינה נקרא ג"כ בשם רוח בסוד רוח ה' החו"ג היוצאין מיסוד בינה ומתפשטין בז"א הנקרא ה' ובבינה בה נחקק ונחצב כ"ב אותיות התורה שהם ג' אמות וז' כפולות וי"ב פשוטות כמ"ש זה במשנה ב' ע"ש ובמשנה א' מ"ש ותבין, ובתיקוני זוהר סוף תי' ה' כתב ג"כ אתוון מסטרא עלאה דאימא ע"ש. ואמר **חקק וחצב בה** בב' בחינות חקק לפי דקותם של אותיות וחצב לפי גסותם של אותיות וג"כ כי בחכמה היו האותיות רק נרשמים רשימות דקות כקרני חגבים אמנם כשבאו הם בבינה שם נצטיירו האותיות כמ"ש לעיל במשנה א' ע"ש, לכן אמר חקק וחצב בה על ב' הבחינות שהיו בהם:

ורוח אחת מהן. ר"ל הוא סוד הדעת המכריע בין חכמה ובינה ומייחד אותם כנודע:

משנה יא

שלש מים מרוח וכו'. ר"ל הם סוד מימי החסד כמ"ש ישב רוחו יזלו מים והוא סוד ורוח אלהים מרחפת על פני המים רוח אלהים זו הראשונה פני המים זו השניה המים זו השלישית:

חקק וחצב בהן תהו ובהו וכו'. ר"ל אותן המים של מעלה שנאצלו מתחילה מהם הובדלו מקצת מן המים להיות למטה אשר הם שמרים של המים העליונים ודרכן של השמרים שאע"פ שהן שמרים עדיין יש בהם קצת מים צלולים והשמרים עצמן הם נקראים בשם תהו כי תהו הוא דבר שאין לו צורה זכות ומים צלולים היוצאין מהשמרים הם נקראים בשם בהו שהוא דבר שיש לו צורה זכות והשמרים בעוד שהם לחים מחמת מים שנתערב בהם ואין בהם רק קרישה יקראו בשם רפש ואחר שהם נעשים יבישים קצת נקראים בשם טיט, וסוד ענין הדבר כי מימי החסד שמהם מתחילים עולם הבנין בסוד עולה חסד יבנה מהם לבד מתגלים השמרים שורש הקליפות שהוא רצועת מלקות לעולם להעניש בהם רשעי עולם בסוד כי מאברהם שהוא בחסד יצא ממנו ישמעאל אבל בג' ראשונות שהם למעלה מן עולם הבנין אין בהם שרש להקליפות להתאחז בהם ותהו ובהו רפש וטיט הם ד' שרשים של הקליפות שהם ד' כנגד ד' מדות שבקדושה [חגת"ם] שהם ג"כ בסוד תהו ובהו רפש וטיט, תהו בחסד שהוא נוהג בחסדו עם כל בריותיו אפילו עם רשעים וזה דבר המתהא לבני האדם למה דרך רשעים צלחה ובהו בגבורה שהוא דבר ברור להיות דין בעולם רפש בת"ת כי הוא דבר המתערב עפר עם לחות מים כן ת"ת הוא מעורב בו חסד ודין וטיט הוא במלכות כי הוא דבר שיש בו קצת יבישות שאין ניכר בו המים כן מלכות אין נכרת בה מימי החסד כי עיקר המלכות שדינא דמלכותא דינא ובקליפה הטיט הוא סוד שרש קליפ' טיט היון:

חקקן כמין ערוגה וכו'. ר"ל כי ידוע מהאר"י ז"ל בספר הליקוטים כי נה"י דבינה שמתלבשים בהם המוחין דז"א מתלבשים תחילה בחסד דז"א להיות להם לבוש ואחר התלבשות נה"י דבינה בו אז משם מתפשטים הנה"י דבינה בכל הו' קצוות דז"א וכמ"ש בהקדמת זוהר דף ב' ע"א ואתלבש בלבוש יקר דנהיר וברא אלה ע"ש ובמקדש מלך מה שפירש שם וכנגד נה"י דבינה שמתלבשים תחילה בחסד ז"א הזכיר כאן בג' בחינות כמין ערוגה כמין חומה כמין מעזיבה, כנגד יסוד דבינה אמר כמין ערוגה כי יסוד בינה הוא כמו ערוגה שבה נזרעים הזרעונים דיסוד החכמה, וכנגד הוד דבינה אמר כמין חומה כי המלכות שמקומה בהוד כנודע נקראת בשם חומה בסוד השרוי בלא אשה שרוי בלא

חומה נקבה תסובב גבר וסימן אני חומה לכן כל הוד נקראת בשם שאלה בשם חומה על שם המלכות שעומדת בה, וכנגד נצח דבינה אמר כמין מעזיבה לשון ויעזבו ירושלים עד החומה כי נצח שבו מקום הדכר כנודע והוא למעלה מהוד הוא כמו מעזיבה עליו וע"י הדכר מתחזק הנוקבא להיות כחומה והבן היטב:

ויצק עליהן שלג ונעשה עפר וכו'. ר"ל כי אחר שנתלבש נה"י דבינה במימי חסד דז"א כנזכר אז ז"א שהוא בסוד שלג לבן כשלג שהוא נוטה לצד חסד וגם שלג אותיות שגל כי חג"ת ונה"י שלו הם כמו נקודת סגל יצק עליהם להתפשט בו נה"י דבינה לעשות לו מוחין דגדלות ואז ג"כ ע"י ז"א נעשה עפר המלכות שנקראת בשם עפר יסוד ד' מד' יסודות ארמ"ע שבחגת"ם כי אז המלכות היא במילואה בשלימות קומתה ע"י מוחין דחכמה ובינה שמתפשטין בה ע"י ז"א ושמות אחוריים דע"ב ס"ג שבחכמה ובינה שהם קפ"ד קס"ו הם גי' עפר שהמלכות מקבלת מהם וזהו שנאמר כי לשלג יאמר הוא ארץ כי מלכות כשהיא בשלימות קומתה אז יש לה זיווג שמקבלת מהרצון ואז היא מריצה פירותיה כמ"ש בהקדמת זוהר דף י"ב מה דהוות יבישה אתעביד ארץ למעבד פירין ואיבין וכו' ע"ש ובע"ח שער טנת"א פרק ה' כתב שלש מים מרוח חקק וחצב בהן תהו ובהו וכו' שזה קאי על כ"ב אותיות וז"ל, והנה מתחילה מזריע האב הוא חכמה טיפת החומר היא האותיות שעליה נאמר והארץ היתה תהו ובהו כי מעכירת המים יצא החומר הראשון הנקרא תהו כנזכר בספר יצירה שלש מים מרוח חקק וחצב בהן תהו ובהו רפש וטיט עשאן כמין חומה וכו' הרי כי חומר האותיות מן המים שבחכמה יצאו ותחילה נעשו תהו ואח"כ בהו ואח"כ נרשמו ונעשו ונצטיירו ויש אותיות עגולות כמין חומה ויש פרוסות וארוכות כמין מעזיבה ויש של בית קיבול כמו הערוגה ששותה המים בתוכה וז"ש כי לשלג יאמר הוא ארץ ונמצא מעכירת המים שבחכמה יצא חומר הראשון הנקרא תהו ואח"כ נתן בבינה ונצטיירו במעי אימא ע"י החומר שלה ג"כ שהוא האפר של האש כי המים מימין שהוא בחכמה וממנו יצאו מעכירותו הכ"ב אתוון ובהם ה' חסדים של מנצפ"ך הפשוטות הראשונות ונעשה עפר לובן מעכירת השלג שבלבנון שהוא חכמה בסוד כי לשלג יאמר הוא ארץ אך אש שבבינה מעכירותה ושמריה יצא חומר הנוקבא אודם והם האותיות מנצפ"ך הכפולות שהם ה' גבורות בגי' אפר כי האפר עכירת שמרי האש הוא ואז נצטייר גוף הולד ז"א במעי אימא מכ"ז אותיות כ"ב זכרים וה' נוקבין ומהם נוצר הולד וכו' ע"ש:

משנה יב

ארבע אש ממים חקק וחצב וכו'. ר"ל כח הגבורה הנמשך מן החסד נמשל לאש שהוא מן המים וכן יש בכח המים להוציא מהם האש בזוהר השמש ובכח האש חקק וחצב כסא הכבוד ושאר הבנין, כי מלכות שהיא סוד כסא הכבוד עיקר בניינה מן האש הגבורה כנודע ובמלכות שבה נתגבר האש הגבורה בנה הקב"ה עולמות בי"ע שבהם אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת וכל הנחצב הוא דוגמא מן הדבר החוצבו:

ומשלשתם יסד מעונו וכו'. ר"ל אע"פ שעיקר כל העולמות בדין האש והגבורה בראם מ"מ משלשתם מרוח ומים ואש יסד מעונו, הוא כי כל העולמות אין מתקיימים אלא במדת רחמים שהוא כלול מסוד אמ"ש לכן שתף בהם ג"כ מדת רחמים שהוא כלול מסוד אמ"ש:

שנאמר עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט. ר"ל כי מן המזמור הזה יתבאר כי כח אמ"ש בהם יסד מעונו מכל הנמצאים אשר בו, כי כח מים נאמר במזמור זה מתחילה המקרה במים עליותיו וגם כי כח המים הוא בא מרוח כמ"ש שלש מים מרוח ע"כ היא נכלל במ"ש עושה מלאכיו רוחות בלשון רבים לא כמ"ש משרתיו אש לוהט בלשון יחיד:

משנה יג

בירר שלש אותיות מן הפשוטות בסוד שלש אמות אמ"ש וקבעם בשמו הגדול וחתם בהם ששה קצוות. ר"ל אותיות הפשוטות הם הו"ז חט"י לנ"ס עצ"ק ובירר מהם ג' אותיות הם אותיות יה"ו שהם במוחין חב"ד דז"א הבאים מג' ספירות הראשונות שבהם ג' אותיות אמ"ש שהם אמות יסודות אל הז' ספירות התחתונות שבהם שאר האותיות מכ"ב אותיות כמ"ש לעיל במשנה ב' ע"ש: **וקבעם בשמו הגדול**. ר"ל כי המוחין הם מתלבשים בנה"י דבינה שבה שם אהי"ה שהוא גדול משם הוי"ה שבז"א. וחתם בהם ו' קצוות, ר"ל כי המוחין הם חתומים קשורים בו' קצוות, כי חותם יאמר על הקשר העליונה כמו שאמרו רז"ל חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ושבכלים מתיר ומפקיע וחותך:

חמש חתם רום וכו'. ר"ל רום הוא כתר ותחת הוא מלכות ומזרח הוא ת"ת ומערב הוא יסוד דרום הוא נצח צפון הוא הוד ובכאן בהכרח יש לנו לומר שרום ותחת קאי על הכתר ומלכות כי אם תמצא לומר שרום ותחת קאי על נצח והוד בסוד כי הם סוד שחקים רחיים העליונים דטוחנים מן לצדיקים ב' ריחיים העליונה נצח ותחתונה הוד כמ"ש זה בכתבי האר"י ז"ל א"כ דרום וצפון על מה הם מרמזים כי על החסד והגבורה כבר אמר וזכר מתחילה שלש מים מרוח ארבע אש ממים וגם אי אפשר למצוא י"ס אלא עם הכתר

ומלכות ואע"פ שדרום וצפון הם מרמזים על נצח והוד שהמוחין הם קשורים בהם הם מרמזים ג"כ על החסד והגבורה שרשם של נצח והוד שהם ענפים המתפשטים מהם כי המוחין הבאים מג' הראשונות הם מתפשטים וקשורים בכל הז' ספירות התחתונות וג' ראשונות שהן חשובין כאחת הם כולם כאחד מרומזים במ"ש חתם רום כי גם בינה נקרא בשם רום כי היא ג"כ בסוד כתר לז"א, ועיין במשנה א' מ"ש מזה הענין וצירוף אותיות של שם [יה"ו] שבהם חתם הששה קצוות הם ע"ד ששה צירופים שבששה קצוות הנענועים דלולב כמ"ש זה במ"ח מסכת ימי מצוה וסוכה פרק ו' ע"ש ותבין אלא שבכאן המלכות שאיהי בהוד שהוא צפון נטלה הצירוף של הוד שהוא הי"ו וההוד נטלה צירוף הגבורה שהוא הו"י. ובזה מ"ש תבין שאין צריך לשבש נוסח הספרים שלנו, ובספר מנחת יהודה חייט פרק י"ג דף קע"ז ע"ב כתב ג"כ ז"ל, דע כי המשנה הזאת נחלקת לשני חלקים האחד לפי סדר היסודות והשני לפי סדר הרוחות ולזה מתחיל מהחכמה כי היא נקראת רוח אלהים חיים ולא התחיל מהכתר מפני שהוא מתחיל לפי סדר היסודות והחכמה היא הרוח והבינה רוח מרוח ומה שאמר רוח אחת מהם רמז על התפארת כי אבא ואימא אולידו ברא דא הנקרא רוח אע"פ שהוא כלול מכל היסודות עיקרו הוא הרוח ואומר אח"כ מים מרוח רומז על החסד ובמים כלול העפר ולזה אמר תהו ובהו רפש וטיט ואחר כך אמר ארבע אש ממים וכו' רמז על הפחד, הנה בכאן נשלמו סדר הארבעה יסודות ועתה מתחיל סדר בפני עצמו בענין הו' רוחות ולזה הזכיר בהם לשון חתימה מה שלא הזכיר במדות הארבעה מפני כי בשמות של יה"ו ושל אמ"ש חתם הששה קצוות וכו' ע"ש:

פרק ב

משנה א

שלש אמות אמ"ש יסודן. ר"ל כי אותיות אמ"ש מכ"ב אותיות הם בג' ספירות הראשונות שהם יסודות אל ז' ספירות תחתונות והם אם לכל האותיות שבז' ספירות התחתונות מלשון כי אם לבינה תקרא כמ"ש במשנה ב' פרק א' ע"ש וג' אותיות אמ"ש הם יסוד אויר מים אש הנשרש בכח הג' הראשונות כי חכמה הוא כח המים קו החסד ובינה הוא כח האש קו הגבורה ודעת המכריע ביניהם הוא כח אויר רוח שיש בו ליחות מים וחמימות אש כנודע והוא קו הרחמים הת"ת עמודא דאמצעיתא המכריע ביניהם רחמים אותיות רח ומים ר"ח גי' יצחק גבורה מים חסד כף זכות וכף חובה זכות היא חכמה קו החסד חובה הוא בינה קו הגבורה והחסד רוצה לזכות הבריות והגבורה רוצה לחייבם

והמה כמו ב' כפות המאזנים שזה מושך אליו וזה מושך אליו אבל עמודא דאמצעיתא ת"ת שהוא רחמים מעורב עם חסד ודין הוא מכריע ביניהם לפעמים עושה חסד אף עם רשעים ולפעמים עושה דין אף עם הצדיקים וזהו ולשון חק מכריע בינתים ר"ל לשון מאזנים מכריע בינתים בין ב' הכפות להיות שניהם מכוונים באמת ועמודא דאמציעתא ת"ת נקרא בשם ולשון חק בסוד כי חוק לישראל וכל קו האמצעי נקרא בשם לשון על שם לשון הפה המכריע בין החיך והגרון שהם סוד חכמה ובינה ודעת המכריע בינתים כנודע זה מע"ח וכל חוק ומשפט כולה יצאו על פי הלשון כי מצד הזכות החיים ומצד החובה המות והמות והחיים ביד הלשון כי מרפא לשון עץ חיים:

מ' דוממת. היא חכמת שהוא קו החסד יסוד המים וצד טבע החסד שהיא שוקטת ומנהיג בנחת לבריותיו ושי"ן שהוא בבינה קול הגבורה יסוד אש אש הגבורה היא שורקת משמעת קול צעקה בעולם לעשות בהם דין ומשפט, ולשון שורקת הוא מלשון שרקו ויחרקו שן, כי אות מ"ם שהיא מן אותיות בומ"ף היוצא מן השפתים היא דוממת בלא קול אם יסגור פיו והשפתים ידובקו אין צריך רק עיקר לפתוח שפתיו לאות מ"ם אבל שי"ן שהיא מאותיות ז"ס שר"ץ היוצא מן השינים היא שורקת משמעת קול יציאת השינים ואין צריך לפתוח שפתים כולי האי כמו באותיות מ"ם ונאמרת היא אפילו בסגירת שפתים מעט ולכן אמר לשון שורקת מלשון שרקו ויחרקו שן כי עיקר אות שי"ן יוצא מן השינים:

א' אויר רוח. סוד הדעת בינתים שהוא מכריע בינתים כי הוא מאותיות אחה"ע היוצא מן הגרון שאין צריך דוקא לשפתיו ולשינים אלא עיקר הוא מהגרון:

משנה ב

עשרים ושתים אותיות יסוד. עיין בפרק א' משנה ב' מ"ש שם ע"ז:

חקקן חצבן. עיין בפרק א' משנה י' מ"ש ע"ז, והרמב"ן ז"ל כתב חצבן הוא שחצב להפריד זו מזו.

צרפן שקלן והמירן. במשנה ה' בפרק זה מפרש אח"כ ואמר כיצד צרפן שקלן והמירן א' עם כולם וכו' ע"ש מ"ש שם:

וצר בהם כל היצור וכו'. ר"ל כל הנשמות שבעולם הזה והנשמות שהם עתידים להתחדש בעולם הבא כי כ"ב אותיות הם יסוד ושורש לכל הנמצאות כל אופן הבריאה נכלל בכ"ב אותיות:

משנה ג

עשרים ושתים אותיות יסוד חקוקות בקול חצובות ברוח קבועות בפה. ר"ל כ"ב הם יסוד של כל העולמות וחקוקות בקול הוא סוד בינה שנקרא לפעמים בשם גרון שהקול יוצא ממנו כמ"ש בפרק א' משנה ט' ע"ש ובינה הנקראת בשם קול גדול קלא דלא פסק זיווג חכמה ממנה כמ"ש בזוהר פ' ואתחנן דף רס"א ע"א וז"ל ה' עלאה קול גדול ולא יסף דלא פסקי מבועוי לעלמין ע"ש ונמצא חקוקות בקול מרמז ג"כ על החכמה וג"כ חכמה בסוד קול בשביל שהוא מתפשט בפנימות האצילות ובסוד כולה בחכמה עשית כמ"ש בפרק א' ע"ש:

חצובות ברוח. הוא סוד ז"א:

קבועות בפה. הוא מלכות שהיא בסוד פה דבר ה':

משנה ד

עשרים ושתים אותיות קבען בגלגל כמין חומה ברל"א שערים וחוזר הגלגלים פנים ואחור וכו'. ר"ל בנין האותיות שהם מתגלגלים ברל"א שערים נקרא בשם גלגל וגם האותיות קבועות בגלגלי הספירות. וכתב הרמ"ב ז"ל וז"ל וקרן חזות אחזה פירוש רבינו האי ז"ל בספר הנקרא קול ה' בכח, כ"ב חפצים הם שהם גוף אחד ר"ל עשרים ושתים אותיות הם וכאשר נצרף ונחבר אל"ף עם בי"ת וגימ"ל עם דל"ת הם י"א זוגות כי י"א פעמים ב' הם כ"ב וכאשר נעשה צירוף האותיות בדרך האלפ"א בית"א לא נמצא אלא רל"א שערים. חזר הגלגל פנים ואחור רצה לומר גלגול האותיות פנים ואחור כמו שנאמר בדמיון רמ"ה כך הוא הפנים חזר הגלגל ויהיה מה"ר וזהו אחור וזהו הסימן שלקח בעל ספר היצירה הוא להשכיל האדם ההבדל שיש בין פנים ואחור בחזרת הגלגל ר"ל כאשר האותיות מתגלגלות וזה סימן לדבר אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע פירוש טובה ורעה הם שני הפכים ומעלה ומטה הם שני הפכים כנגד הטובה שהוא קנין לקח מעלה וענג וכנגד הרעה שהוא העדר לקח מטה ונגע אם כן האדם המושכל בזאת החכמה יש לו להבין שאופן השמושים ישמשו באופן זה ואם השמוש הוא בפועל טוב יפעל בהיפך כשישתנה כדרך שהוא עושה במלת ענג ונגע וזה אמר לפרש פנים ואחור עכ"ל, וזה ג"כ לשון הראב"ד והנה מספרי האלפ"א בית"א הן רל"א אלפ"א ביתו"ת הקבועות ובולטות בגלגל. וחזר הגלגל פירוש הגלגל חוזר ומקיף והאותיות קבועות ואינן זזות ממקומן האותיות אשר הציבן כמין חומה וקבען בגלגל חזר גלגל מצד החסד לבריאתו ואחור מצד הדין והגבורה לסתור ולהחריב וכל פנים מצד הרחמים ואחור מצד הדין שלמטה וכן ארז"ל שיתף מדת הרחמים עם מדת הדין וברא את העולם. ודע כי סדרי

האותיות של צד פנים הם הפוכות בצד הדין הנקרא אחור והמשל בזה אם תמצא בשל פנים אל תמצא בצד הדין הנקרא אחור לא וכן כולם. הנה מכאן נתבאר לך כי יש אותיות קבועות והם בגלגל ויש אותיות חוזרות ומתגלגלות והם באויר הגלגלים של הספירות ויש סדר לבריאה ויש סדר הפוך לחרבן וסימן לדבר של תמורה כו' הנה אותיות ענג הן אותיות נגע ונגע הוא צער ואין בטובה חסד למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע וכולם אותיות אחדים הם אלא בשינוי סדרם ישתנה ענינם מרעה לטובה, מכאן יש להבין כי אותיות הפנים ואותיות אשר לאחור אחדים הם אלא שסדרי האותיות אשר לאחור הפוכים בסדרם מסדרי האותיות אשר לרחמים עכ"ל [עי' בסוף הספר סדר הרל"א שערים פנים ואחור מהמחבר ז"ל]:

רל"א שערים אלפ"א ביתו"ת של פנים ואחור מפורש היטב הסדרים שלהם בספר ויקהל משה בפרק ט' דמאמר אדם דאצילות ע"ש ותבין, ולשון שער הוא צירוף ב' אותיות כאחד נקרא בשם שער כי שיער איזה אות יתחבר וישתוה עם חבירו:

משנה ה

כיצד צרפן שקלן והמירן אל"ף עם כולם וכו'. ר"ל צרפן הוא כשמצרף האותיות על סדר כל האות לאות הסמוכה אצלה דהיינו אל"ף עם בי"ת וגימ"ל עם דל"ת וכן כולם עד"ז אבל כשמצרף האותיות שלא כסדר בדילוג דהיינו אל"ף עם גימ"ל וכן אל"ף עם שאר האותיות וכמו כן בי"ת עם דל"ת ושאר אותיות וכן כולם עד"ז הוא שקלן ביחד להתחבר זו עם זו להיות שניהם שקולים מתקרבים הן ביחד אע"פ שהיו רחוקים זו מזו, והמירן הוא כשהחליפן והמירן זה שהיה בראש להיות בסוף וזה שהיה בסוף להיות בראש וז"ש אל"ף עם כולם וכולם עם אל"ף בי"ת עם כולם וכולם עם בי"ת וכן עד"ז וחוזרות חלילה לכל כ"ב אותיות ונמצאות ברל"א שערים:

ונמצא כל היצור וכל הדבור יוצא משם אחד. ר"ל כל מי שיש לו צורה אע"פ שאין לו דבור וכל מה שאדם יכול להוציא בדבור נצטייר באותיות של רל"א שערים שהם מתגלגלים בשם הוי"ה ושם הוי"ה בהם כי ידוע שהמלבוש העליון שנארג מרל"א שערים פנים ומרל"א שערים אחור נארג ג"כ מד' אותיות הוי"ה וזהו יוצא משם אחד:

משנה ו

יצר ממש מתהו ועשה מאינו ישנו. ר"ל מבינה הנקרא בשם תהו כנודע בסוד כי שאל נא לימים ראשונים ולמקצה השמים ועד קצה השמים כי בג' ראשונות אין יכול האדם להתבונן שם בסוד שלח תשלח את האם ממחשבתך שלא להתבונן שם כמ"ש זה בזוהר פ' יתרו דף צ"ג ע"א ע"ש ע"כ אדם תוהה בו שלא יכול להשיג שם וממנו יצר צורה של

ממש של בהו הו' קצוות של ז"א שהוא בסוד יצירה, ועשה מאינו מג' ראשונות הנקראים בשם אין כמ"ש בת"ז תי' ע' דף קכ"ו ע"א ז"ל אי"ן א' כתר עלאה י' חכמה ן' בינה, ישנו ר"ל מדבר שהיה אין עשה יש ואמר בכפל לשון כדי לרמז ג"כ על התפשטות של מלכות שהיא בסוד עשיה ולכן אמר בלשון ועשה:

וחצב עמודים גדולים מאויר שאינו נתפס. ר"ל ז' הקצוות עליונים שהם ז' עמודים גדולים כמ"ש בהם חצבה עמודיה שבעה חצב אותם להיות עמודים גדולים בסוד הגדלת ז"א ע"י אויר סוד הדעת המתפשט בפנימות ז"א בסוד ובדעת חדרים ימלאו:

וזה סימן אל"ף עם כולם וכולם עם אל"ף. אל"ף הוא אויר הדעת המתפשט בפנימות ז"א:

צופה וממיר. ר"ל צופה מראשית עד אחרית מי ראוי להיות ראש ומי ראוי להיות סוף, וממיר האותיות זה שהיה ראש להיות סוף וזה שהיה סוף להיות ראש:

ועשה את כל היצור ואת כל הדבור שם אחד. כי כל הנמצאים שבעולם בנוי ומיוסד משם הוי"ה שהוא שם אחד בסוד א"ח ד' אל"ף פלא כתר ח' ח' ספירות מחכמה עד מלכות ומלכות היא בסוד ד':

וסימן לדבר עשרים ושתים חפצים בגוף אחד. ר"ל כ"ב אותיות שמהם נעשה כל חפץ שבעולם הם כגוף אחד שכל אות ואות מתחברים זה עם זה ונעשים כגוף אחד בשם אחד בתיבה אחת אע"פ שהן מחולקים למנין כ"ב אעפ"כ הם נעשים כגוף אחד כן כל הנמצאים שבעולם אע"פ שהם מחולקים הם כגוף אחד כולם מיוסדים בשם אחד מד' אותיות שם הוי"ה:

פרק ג

משנה ב

שלש אמות אמ"ש סוד גדול מופלא ומכוסה. ר"ל שלש ספירות הראשונות כח"ב הם נעלמים שאין אדם יכול להתבונן בהם כמ"ש זה לעיל בסוף פרק ב' ובפרק א' ע"ש מ"ש ועליהם אמרו רז"ל במופלא ממך אל תדרוש וכו'. וסוד גדול הוא כנגד כתר, מופלא כנגד חכמה, ומכוסה כנגד בינה:

וחתם בשש טבעות. ר"ל הם הו' קצוות בהם נחתם שלא להתבונן בג' ראשונות בסוד כי שאל נא לימים ראשונים ולמקצה השמים ועד קצה השמים בששה הקצוות מותר אתה לשאול לדבר מהם אבל בג"ר שלח תשלח את האם ממחשבתך למשאל אלא ואת הבנים תקח לך כמ"ש זה בזוהר פ' יתרו דף צ"ג ע"א ע"ש. ונקראים הו' קצוות בשם טבעות כי כל המציאות שבעולם כולם מוטבעות בהם סוד הטבע שלהם ובת"ז בתי' ס"ט דף

ק"ג ע"ב כתב כל ספירה וספירה אתקריאת גלגל וע"כ נקראים בשם טבעת שהיא עגולה כמו גלגל:

ויצאו מהם אויר ומים ואש ומהם נולדו אבות ומאבות תולדות. ר"ל כי ג' ראשונות שהם סוד ג' אמות אמ"ש שרש כח אמ"ש אויר מים אש מהם יצאו הג' מוחין חב"ד דז"א שהם בסוד אויר מים אש ואז ע"י נתגדל הז"א ונעשה בו הג"ר שהם בסוד ג' אבות כי חג"ת ונה"י הם בסוד בנים להם כמ"ש זה בסה"כ על ומביא גואל לבני בניהם גואל הוא יסוד לבני בניהם הם נ"ה בני חג"ת הנקראים בנים לאבות הראשונים שהם חב"ד וכשיש בז"א הג' מוחין דגדלות שהם בסוד אבות אז מהם יצאו תולדות בעולמות כי ידוע כל זמן שז"א הוא בבחינת קטנות שאין לו המוחין דגדלות אז הוא אינו ראוי לזווג להוליד תולדות וזהו מאבות תולדות ודוק והבן היטב מ"ש. ויש גורסין כך וממנו יוצאים אויר מים אש מתחלקים זכר ונקבה, ר"ל מיסוד אמ"ש הנזכר מג' ראשונות שהם סוד ג' אמות אמ"ש ממנו יוצאים יסוד אויר מים ואש שהם מתחלקים בזכר ונקבה זכר באמ"ש ונקבה באש"ם כמו שמפרש אח"כ בזה הפרק כי ידוע בעולם עליון סוד הזכר נבנה מהחסדים וסוד הנקבה נבנה מהגבורות וידוע כי הגדול באמצע לכן בזכות שהוא נבנה מהחסדים כח המים המ"ם הוא באמצע בין אל"ף ושי"ן כי בו כח המים הוא גובר מכולם לכן הוא באמ"ש והנקבה שהיא נבנית מהגבורות כח אש לכן השי"ן אש הוא באמצע בין אל"ף ומ"ם כי בה כח אש הוא גובר מכולם ולכך היא באש"ם והכלל כי הנקבה יותר חמה בתולדתה מהזכר מחמת ריבוי הדם שבה שהוא חם בטבע:

[הוא ע"פ נ"א] **שמהם נברא הכל**. ר"ל כל ימי הבנין אצילות הם אבות לבי"ע שהם עולמות הנפרדים מאצילות לכך אמר לשון בריאה ולא אצילות שמהם נברא הכל כמו זה כתב הרמב"ן ע"ש:

משנה ד

שמים נבראו תחלה מאש וארץ נבראת ממים. ר"ל בסוד כונן שמים בתבונה שהיא קו הגבורה כח האש ובחכמם יסד ארץ בחכמה שהיא קו החסד כח המים בה יסד ארץ ולכן מן השמים תרד אש ומן הארץ יזובו המים והבן היטב מ"ש:

והאויר מרוח מכריע בין האש והמים. ר"ל יסוד שהוא מת"ת הנקרא בשם רוח הוא מכריע בין אש ובין המים ר"ל בין שמים וארץ הנבראים מאש ומים בסוד כי כל בשמים ובארץ שת"א דאחיד בשמיא ובארעא יסוד נקרא בשם כל שבחי' עצמותו נעשה מכללות כולם עטרה שלו לית לה מגרמה כלום ולכך הוא נקרא בשם אויר שהוא מלא רוח שאין בו ממשות, א"נ והאויר מרוח מכריע בין האש והמים הוא קאי על ז"א שהוא מכריע בין

ת"ת דתבונה שנעשה כתר שלו והוא סוד שמים שמאש נבראו תחילה מתבונה שהיא קו הגבורה כח האש ובין מלכות הנקראת ארץ שהיא נבראת מן המים בסוד בחכמה שהיא קו החסד כח המים יסד ארץ ולפי הפירוש הזה סוד אמ"ש בעולם ממש כמו סוד אמ"ש בנפש שאמר אח"כ:

משנה ה

שלש אמות בשנה חום קור ורויה. רויה הוא זמן בינוני שהוא לא חום ביותר ולא קור ביותר עיין ברש"י ז"ל פרשת נח על פסוק וקור וחום וקיץ וחורף וכו' ותבין:

משנה ו

שלש אמות אמ"ש בנפש וכו' ראש נברא אמש ובטן נברא ממים וגויה מרוח מכריע בינתים. ר"ל הראש שיש בו בטבעו חמימות אש עיקר יסודו מיסוד האש שהיא למעלה מיסוד הרוח ומים וכן הראש הוא למעלה משאר הגוף ובטן שיש בו בטבעו ליחות המים עיקר יסודו מיסוד המים שהוא למטה וכן הבטן הוא למטה משאר הגוף וגויה הגוף שהוא מתווך בין הראש ובטן והוא מלשון מן גו יגורשו שפירושו מתוך וכן תרגום של תוך גו והוא מרוח כי הלב שהוא באמצע הגוף בו משכן הרוח המתפשט בכל איברי הגוף ועיין בתוי"ט במסכת נגעים פרק ו' משנה ז' שכתב שם שהגיד אמה לא נקרא בשם גויה כלל אבל נקרא ראש הגויה לפי שהוא בולט ויוצא מן הגויה וזה הוא ראיה שהגויה קאי על הגוף כמו שכתב הרמ"ב והראב"ד ז"ל בפירושם ולא כמ"ש הרמב"ן ז"ל וגויה מרוח ראש הגויה והיא מרוח לדחות הטיפה המצטיירת בכח הרוח דא"כ למה אמר וגויה ולא אמר וראש הגויה כמ"ש במסכת נגעים וזה יכול ליישב שאמר וגויה ולא ראש הגויה כדי לכלול ג"כ על נפש הנקבה שלא שייך בה לומר ראש הגויה אבל לשון מכריע בינתים אין יכול ליישב לפי פירוש הרמב"ן ז"ל כי מכריע בינתים משמע שקאי על ראש ובטן שהגויה מכריע בינתים. ובע"ח שער טנת"א פרק ששי כתב ז"ל והנה נאמר בספר יצירה כי אמ"ש הם באופן זה כי ג' ראשונות הם ג' קוי השי"ן כי ראש נברא מאש והא' כוללת ג' אמצעיות גויה נבראת מרוח והם ח"ג ב' יודי"ן דא' והוא בסוד שמים שמאש נברא תחילה ות"ת באמצעיתא כנזכר בזוהר במקומות רבים מ"ם פתוחה יסוד בכללות ג' תחתונות כי בטן נברא ממים עכ"ל. וסוד הענין שהראש הוא מאש כי ידוע כי כל עשר ספירות הם בחינת אדם א' כח"ב הם סוד ראשו חג"ת הם סוד גופו וידיו נהי"ם הם סוד רגליו וברית ועטרה שלו נמצא הראש שהוא בסוד כח"ב והם חשובים כאחת ובינה שהיא קו הגבורה כח האש היא מתגלית ביותר בסוד הראש מכתר וחכמה כי היא למטה מהם וכל כח המתגלה ביותר הוא גובר תמיד להיות ניכרת לעין כל לכך הראש

טבעו שחמימות יסוד האש גובר בו משאר יסודות ובטן שיש בו ליחות המים הוא בסוד מלכות הנקראת בשם בטן בשביל שמקומה נגד הבטן בבחי' שליש התחתון דת"ת ז"א וגם בטן גי' שם ב"ן וט' אותיות שבמלכות ובת"ז בתי' י"ח דף ל"ב ע"ב כתב ז"ל מסטרא דאימא עלאה אתקריאת שכינתא בטן הה"ד מבטן מי יצא הקרח וכו' ע"ש ומ"ש בספר באר יצחק שלי על ת"ז ומלכות שהיא בסוד והארץ הדום רגלי בחכמה שהיא קו החסד כח המים בה יסד ארץ שנבראת ממים כמ"ש לעיל משנה זו וגויה שהוא מרוח הוא ז"א אויר שמכריע בין הראש ובטן שהם סוד שמים וארץ:

משנה ז

המליך אות א' ברוח וקשר לו כתר וצרפן זה בזה וכו'. כתב הרמ"ב ז"ל משם רבינו האי ז"ל המליך אות האל"ף כמו האל"ף שהוא בראש כ"ב חפצים כ"ב האותיות כן בזה השמוש התחיל בה הבורא ית' לצרף כמו אמ"ש ואש"ם ועשה הצירוף שש פעמים כדאמרינן לקמן ג' אבנים בונות ששה בתים והיינו הכתר שקשר לאות האל"ף באמ"ש כשרצה לברוא את רוחו של אדם התחיל צירופו באמ"ש וחלק באות המ"ם בין אות האל"ף לאות השי"ן לברוא הזכר אבל הנקבה נבראת באש"ם ולכך סמך השי"ן שהיא רומזת אל האש לאות האל"ף שהיא רומזת אל האויר ומה שיתואר בחום הוא האש והאויר וכל זה ללמדנו שתולדת האשה יותר חם מן האיש לפיכך סמך השי"ן לאל"ף והיינו אש אויר. המליך אות מ"ם במים וקשר לו כתר ר"ל בו התחיל לעשות הצירוף וברא ארץ בעולם דהיינו תולדות מים וקור בשנה ובטן בנפש ר"ל קרא בטן בעבור זיבת מי רגלים וכל זה בא בעבור משתה שבבטן ורבינו פירש ובטן בנפש לרמוז אל אבר הטחול כי הוא משכן השחורה והשחורה היא קרה מצד הטחול עצמו הוא מטבע השחורה עכ"ל רבינו האי ז"ל. ובע"ח שער טנת"א פרק ז' כתב ז"ל והנה האותיות הם כחות האצילות מעצמות הספירות וסוד המלות והצירופים שבספר יצירה הענין הוא כי כל הכחות לא יפעלו אלא בסוד חזרתם וצירופם אל מקוריהם ואז ישפיעו אליהם שפע רב וחזק לשיוכלו הם לפעול פעולתם בחוזק וז"ס המליך אות פלונית כי יחדה וקשרה אל שרשה ואז הוציא פעולה אחת ממנה ועשר אותיות מן כ"ב אותיות הם אמ"ש בג"ד כפר"ת הם בסוד י"ס כסדרן מלמעלה למטה וי"ב אותיות פשוטים הם בי"ב גבולים באלכסונן וסוד אמ"ש וי"ה הם ג"ר וטעם הקדמת א' באמ"ש הוא כי גם שכל הדברים מורכבים ע"י אש ומים ורוח עיקר הכל הוא ע"י רוח שהוא אות א' לכן בזכר וי"ה רוח מים ואש כי הרוח עולה על הכל שהוא א' אויר ו' ואחריו המ"ם שהוא חסד ואחריו האש שהוא דין וזהו אמ"ש והנקבה להיפך ממטה למעלה באה אש"ם וה"י וכשהמליך

אות מ"ם תחילה הזכר מא"ש והאל"ף קודה השי"ן והשם יו"ה והנקבה מש"א יה"ו וכשהמליך השי"ן הזכר שמ"א הי"ו אמנם לשעיקרו השי"ן שהוא דין הקדים מ"ם לאל"ף להיות כי המים הוא רחמים גמורים מן הרוח שהוא ממוזג לכן הקדים מ"ם לאל"ף אך הנקבה שא"ם הו"י עכ"ל. ובזה תבין מ"ש כאן הכל:

פרק ד

משנה א

שבע כפולות בג"ד כפר"ת מתנהגות בשתי לשונות. ר"ל אלו האותיות משתמשות בדגש ורפה שהם בז' ספירות התחתונות שהם מתהפכים מרחמים לדין ומדין לרחמים כי יש בהם דין ורחמים לכן הם כפולות כמ"ש זה בפרק א' משנה ב' ע"ש לכן מהם באו כל הדברים ותמורתם:

תבנית רך וקשה. ר"ל מי שהוא רך בטבעו ומי שהוא קשה בטבעו הכל הוא לפי שרשו אם הוא מצד הרחמים או מצד הדין:

חכמה ועושר וזרע וחיים וממשלה שלום וחן. ר"ל אלו הז' הדברים הנפעלים בעולם הם באים מז' ספירות בנין העולם שהם חג"ת נהי"ם חכמה מצד החסד כי הרוצה להחכים ידרים ועושר מצד הגבורה כי הרוצה להעשיר יצפין מצפון זהב יאתה וזרע מצד התפארת בסוד ותפארת בנים אבותם וחיים מצד הנצח בסוד נעימות בימינך נצח כי נעימות החיים הנצחיים הוא מצד ימין כי חיים גי' חכם החכמה הוא בצד ימין קו החסד ונצח וממשלה מצד הוד כי הוד בסוד הוד והדר תשוה עליו וכבוד והדר תעטרהו תמשילהו במעשה ידיך שלום מצד יסוד שהוא עושה שלום במרומיו המטיל שלום בין איש לאשתו לזו"נ הוא יעשה שלום עלינו וחן מצד המלכות בסוד ונח מצא חן בעיני ה' עי"ן גי' ק"ל בסוד דעתן של נשים ק"ל:

משנה ד

שבע כפולות בג"ד כפר"ת מעלה ומטה מזרח ומערב צפון ודרום וכו'. ר"ל מעלה ומטה הם נצח והוד כי ידוע שהם סוד שחקים רחים העליונים דטוחנים מן לצדיקים ב' ריחיים העליונה נצח ותחתונה הוד מזרח ת"ת מערב יסוד שבו מתערבים כל הכחות צפון גבורה ודרום חסד ובעל ספר יצירה מונה הו' קצוות ממטה למעלה לכן אמר צפון קודם דרום ומזרח ת"ת שהוא הפנים אמר קודם מערב יסוד שהוא אחור:

והיכל הקודש מכוון באמצע וכו'. ר"ל המלכות נוקבא דז"א שהיא היכל דז"א ביתו זו אשתו והיכל גי' שם אדני שבמלכות והיא נקראת בשם היכל הקודש בסוד בחכמה

שהיא נקראת קודש יסד ארץ והיא מכוון באמצע כי מלכות מקום קומתה מב' שליש ת"ת ונה"י דז"א בסוד והארץ הדום רגלי:
והוא נושא את כולן. כי כל המשכת שפע העליונה מכל המדות נמשכין לה להשפיע בכל העולמות כולן:

משנה ה

שבע כפולות בג"ד כפר"ת שבע ולא שש שבע ולא שמונה וכו'. ר"ל בעל ספר יצירה בא לפרש מ"ש מתחילה והיכל הקודש מכוון באמצע שלא תטעה לומר שהיכל הקודש מכוון באמצע קאי על עצם המלכות דז"א סוד עטרה של ברית קודש לכך אמר שבע ולא שש כי העטרה אינה בחשבון בפני עצמה כי היא אינה מדה בפני עצמה רק היא מכללות כולם דלית לה מגרמה כלום ע"כ היא נכללת בששה קצוות ולא בפני עצמה. וג"כ שלא יאמר שהיכל הקודש מכוון באמצע קאי ג"כ על הבינה שנה"י שלה מתפשטים בתוך פנימות הששה קצוות דז"א והוה היא כנקודה עצמית הפנימית אשר ממנה יוצאים הששה קצוות והיא שביעית להם שאע"פ שהיא למעלה היא באמצע מאחר שהיא פנימית להם איתפשטת בהם וזהו מכוון באמצע והיא היכל הקודש שהיא היכל לחכמה הנקראת קודש וכמ"ש כי ידוע עיקר התפשטות בינה בששה קצוות דז"א הוא מלכות שלה סוד התבונה שמקומה בנה"י דבינה ומלכות היא נקראת בשם היכל גי' שם אדני שבמלכות לכך אמר שבע ולא שמונה כי כשתחשוב הבינה עם שבע כפולות שהם בז' ספירות התחתונות עם מלכות נוקבא דז"א שהם מתהפכים מרחמים לדין ומדין לרחמים אז יהיה שמונה. אבל כדי שלא תאמר מעיקרא דדינא פירכא יהיה באמת שמונה עם בינה או לא נחשוב רק שבע עם בינה ולא עם מלכות נוקבא דז"א לכן חזר ואמר אח"כ **בחון בהם וחקור בהם וכו'**, ר"ל בחון בהם שהוא מלשון ה' צדיק יבחן הנאמר בתהלים (תהילים י״א:ה׳) שהוא יבחן ביסורים מצד הדין שיש בהם בז' ספירות בנין העולם ובבינה אין בה דין רק רחמים גדולים שאינם מתהפכים מרחמים לדין ומדין לרחמים ואין שייך בה האותיות הכפולות המשתמשות בדגש ורפה שהם מרמזים על דין ורחמים שיש בהם. ומ"מ כדי שלא תאמר באמת בבינה ג"כ יש בה דין מפני שהיא קו הגבורה לכך אמר ג"כ וחקור בהם ר"ל כי בשבע הכפולות יש בהם חקירה ז' חקירות בסוד כי שאל נא לימים ראשונים למקצה השמים ועד קצה השמים בז' ספירות התחתונות מותר אתה לשאול לדבר מהם אבל בג' ראשונות שלח תשלח את האם ממחשבתך למשאל אלא ואת הבנים תקח לך כמ"ש בזוהר פ' יתרו דף צ"ג ע"א ע"ש א"כ מאחר שאפילו בבינה צריך אתה לשלח מחשבתך ממנה למשאל לדבר בה א"כ דבר שנעלם מחשבה

לדבר בו איך יכול לומר בו דבר מה שיש בו דין ורחמים אלא הכל הוא דבר פשוט הנעלם שהכל הוא אור פשוט רחמים גדולים:

והעמד דבר על בוריו וחושב יוצר על מכונו. זה מבואר ע"פ מ"ש במשנה ד' דפ' א' שאמר שם כמו כאן וע"ש מ"ש ותבין היטב כאן:

משנה ו

שבע כפולות בג"ד כפר"ת יסוד חקקן צרפן שקלן והמירן וצר בהם וכו'. כי כל הדברים שבכל העולמות נצטיירו באותיות וע"י צירופיו וחילופיו בכל מיני חילופיו הן ע"י שיקול אותיות או מה שהיה ראש להיות בסוף ומה שהיה בסוף להיות בראש כמ"ש בסוף המשנה דפרק ב' ע"ש מ"ש בהם נחתמו ונצטיירו ונתחלפו מעולם לעולם כחותם המתהפך בנחתם עד שנחתמו שרשים העליונים בעולם השפל הזה. ובע"ח שער טנת"א פרק ו' כתב ז"ל אותיות בג"ד כפר"ת הם בז' נקבי הראש אות ב' אזן ימין חכמה ג' אזן שמאל בינה ד' כ' ב' עיינין נצח הוד פ' ר' חוטם דעת שיש בו ב' נקבים ת' פה מלכות שבראש עכ"ל. ולפי זה צריך להיות בספר יצירה הסדר של ז' נקבי הראש לפי אותיות בג"ד כפר"ת כמו ע"פ הסדר שכתב בע"ח מתחילה ב' אזנים ואח"כ ב' עינים וב' נקבי חוטם ופה. וגם השבעה כוכבים באותיות בג"ד כפר"ת של ז' בבות שהמליך אות כמו שאמר אח"כ צריך להיות ג"כ בס"י בסדר הזה שבתי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה כמ"ש מתחילה כי כן כתב בע"ח ובמ"ח במס' המלאכים והרקיעים ובמשנה ו' בסדר הזה כמש"ש ע"ש ותבין:

משנה ח

המליך אות ב' בחכמה וכו'. סוד הענין המליך הוא מבואר בפרק ג' ע"ש מ"ש ותבין כאן:

משנה טו

והיכל הקודש. ר"ל עטרת יסוד ברית קודש הוא נחקק ונצטייר בז' אותיות הכפולות בג"ד כפר"ת כי כל האותיות אלו נחתמו בו כי הוא מכללות כולם ולית ליה מגרמיה כלום והבן:

לפיכך חבב השבעי תחת כל השמים. ר"ל מלכות שהיא היכל הקודש תחת כל השמים יסוד ז"א הנקרא כל השמים:

משנה טז

כיצד צרפן ב' אבנים בונות ב' בתים וכו'. ר"ל הב' אותיות בצירוף אינה יכולים לבנות בהם אלא ב' בתים ב' צירופי גלגולים כמו אב הפך זה בא ושלש אותיות מתהפך לששה צירופי גלגולים כמו אמש אשם מאש משא שמא שאם, וכמו עד"ז בכל מה שמרבים

האותיות כן מתרבים צירופי הגלגולים. ונקראו האותיות בשם אבנים כי כמו שהאבנים נחצבו מהר הסלע כן האותיות נחקקו ונחצבו משם ה' סלעי צורי וע"י כל כ"ב אותיות התורה נצטיירו כל הדברים שבכל העולמות:

פרק ה

משנה א

שתים עשרה פשוטות הו"ז חט"י לנ"ס עצ"ק יסודן שיחה הרהור הילוך ראיה שמיעה מעשה תשמיש ריח שינה רוגז לעיטה שחוק. עי' בפי' הראב"ד ז"ל מ"ש ע"ז:

משנה ב

שתים עשרה פשוטות וכו' שנים עשר גבולי אלכסון וכו'. עיין בפרק א' משנה ב' מ"ש שם מע"ח מסוד שנים עשר גבולי אלכסון:

ומרחיבין והולכין עד עדי עד והם זרועות עולם. ר"ל כי אלו י"ב גבולי אלכסון שבעולם השפל הגשמי מקום שרשם הוא למעלה למעלה וכל עוד שיתקרבו אל שרשם הרוחני למעלה יתרחבו ויתגדלו יותר ומתרחבין והולכין עד עדי עד:

והם זרועות עולם. ר"ל עד ששה קצוות העליונים שהם זרועות עולם שהם ימי בנין העולם של כל העולמות והם בסוד עדי עד כמ"ש בזוהר פ' וארא דף כ"ב ע"א על פסוק בטחו בה' עדי עד ז"ל מהו עדי עד וכו' אתר דאחיד לכל סטרין וכו' ע"ש כי בת"ת שבו סוד י"ב גבולי אלכסון כמ"ש בפרק א' משנה ב' ע"ש הוא אתר דאחיד לכל סטרין שבו נכללין כל הששה קצוות ועיין בפ' ויחי דף רמ"ז ע"ב על פסוק בבקר יאכל עד וגו' שם משמע שעד קאי על המלכות ובינה כמ"ש שם המקדש מלך פירושו ע"ש ועיין בפרק א' משנה ה' שם וז"ש כאן עד עדי עד עד מלכות עדי עד ז"א ודוק והבן מ"ש. ומכאן ועד סוף הוא מבואר מעצמו ע"פ מ"ש בפרק ד' ע"ש ותבין:

משנה י

עשאן כמין מריבה וערכן כמין מלחמה. ר"ל כי י"ב חדשים שבשנה וי"ב מנהיגים שבנפש כל אחד אינו דומה לחבירו בפעולותיהם שנפעלין בהם והכל תלוי במזל כל אחד לפי מזלו ושרשו למעלה באצילות ולכן לפי שאין דומין זה לזה בפעולותיהם הויין הם כמין מריבה עשאן ביניהם וכן וערכן כמין מלחמה כי כשמזל שרשו של זה עולה להתנהג העולם על ידו אז מזל שרשו של אחר יורד שלא להתנהג על ידו והוה כמו במלחמה כשזה קם זה נופל. ולפי ספרים אחרים שגורסין ג"כ סידרן כמין חומה ר"ל סידרן סדר שלהן להיות כל אחד מתחזק לעשות הנהגת פעולתו והכל על הסדר שלהם

כל אחד כמו שנתמנה להיות כפי שעתו ומזלו של מעלה הראוי להיות באותו הזמן לפי סדר האצילות של מעלה וזהו כמין חומה שהוא חזק ומסודר בשוה הבנין שלו. וסוד הי"ב מזלות ידוע כי הם סוד ששה קצוות הנכללים בת"ת הנקרא ו"ו והם י"ב בסוד אור ישר ואור חוזר שית מעילא לתתא מחסד עד יסוד ושית מתתא לעילא מיסוד עד החסד כמ"ש בפרק א' משנה ב' ע"ש וכולם הם בת"ת וממנו כולם נזלו וירדו ביסוד הנקרא רקיע כי הז' כוכבי לכת הם מאור שבע ספירות ממש עצמן מחסד עד מלכות והם ג"כ נכללים ביסוד הנקרא רקיע ועיין בל"ת פ' ויצא מ"ש שם מענין זה ושם כתב ג"כ כי הי"ב חדשים הם מניסן ועד אלול הוא הקיץ זכרים מעילא לתתא חג"ת נה"י וסיון בו ניתנה תורה ת"ת ומתשרי עד חודש אדר גבורות גשמים אור חוזר נוקבא והבן זה היטב. ובזה תבין אלה תולדות יעקב יוסף שכל תולדות של י"ב שבטים שבת"ת העליון כולם הם ביוסף שהוא יסוד רקיע ולכן נקראים ג"כ בשם שבטי ישראל כי כולם הם מן ישראל שהוא הת"ת שבו י"ב שרשים של הששה קצוות שהם כפולים בסוד אור ישר ואור חוזר הנכללים בו ובו הם י"ב אותיות הפשוטות שמהם נצטיירו השנים עשר מזלות בעולם ושנים עשר חדשים בשנה ושנים עשר מנהיגים בנפש והשנים עשר כחות הפעולות שנעשים בנפש האדם הם ג"כ כנגד השתים עשרה פשוטות שמהם נמשכות כחות הפעולות אלו שחשב בעל ספר יצירה וכולם ממקור א' הם יונקים. וכתב עוד בל"ת פ' ויצא ז"ל גם תדקדק כי מזל טלה הוא בחסד ושור בגבורה ותאומים הוא בת"ת כי הוא כולל ב' הקוים בו סרטן בנצח הגדל במי החסד אריה הוא בהוד בתולה יסוד גן נעול אח"כ מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים כסדר הזה דגים ביסוד דנוקבא אור חוזר בני יוסף וידגו לרוב וכו' עכ"ל. ודע כי הי"ב כוחות הפעולות שנעשים בנפש האדם הם ג"כ ע"ד המדות העליונות של אצילות הנכללים בת"ת שממנו הם נמשכים. כח הראיה הוא מצד בחי' החסד שבו כי ראית עין תלויה בחכמה כנודע שהוא קו החסד ועיין בת"ז תיקון ע' דף קכ"א ע"א שכתב ז"ל ואריה דא ראיה ואתמר ביה ופני אריה אל הימין וכו' והפך אריה ותשכח ליה ראיה ואיהו לימינא דחסד וכו' ראובן דאיהו לימינא על שמיה אתקרי אור בן ע"ש ובדף קכ"ט ע"א כתב שם ראיה היא כסא למזרח וכו' ע"ש וידוע כי מזרח הוא בת"ת, שמיעה הוא מצד בחי' הגבורה שבת"ת כי שמיעת אזן תלויה בבינה כנודע ובת"ז בתי' הנזכר דף קכ"א ע"א שמיעה לשמאלא ועליה אתמר ופני שור מהשמאל ובדף קכ"ט כתב שמיעה לקבל שלחן בצפון וכו' ואזן דמות אל"ף דאתמר אלף בינה וכו' ע"ש. ריח הוא מצד בחי' הת"ת שבת"ת כי הריח התלוי בחוטם הוא בסוד ת"ת אות ו' שנתגלה בחוטם כנודע ובת"ז בתי' הנזכר כתב ריחא תמן אנשי אמת וכו' ע"ש. שיחה הדיבור התלוי בפה סוד

המלכות הוא בא ע"י ב' שפתים שהם סוד נ"ה כנודע כמ"ש בת"ז בתי' י"ט דף ל"ח ע"א תרין שפוון דאתקרין אפיקי מים ומאן ניהו נצח והוד כי המלכות שמקומה בנ"ה דז"א מהם באים הארת המוחין למלכות ע"כ הם נקראים בשם ב' שפוון כמו ע"י ב' שפוון יוצא הדיבור ונגבל ונסתם הדבור כמו כן גם נ"ה דז"א פעמים ע"י יוצא הדבור דהיינו כשנעשים מוחין למלכות אז מתגלה הארת הדבור לחוץ אבל ח"ו כשמסתלקין המוחין אז נגבל ונסתם הדיבור ע"כ כח השיחה שייך מצד הנצח ועיקר השיחה הוא בנצח כי ידוע איהו בנצח ואיהי בהוד שעיקר השיחה הוא ע"י הדכר בסוד מגיד לאדם מה שחו אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו. והלעיטה הוא בהוד שבה הנוקבא שבה אכילת תשמיש כמו שכתוב אכלה ומחתה פיה (משלי ל׳:כ׳) ואמר בלשון לעיטה מצד הוד בסוד והודי נהפך עלי למשחית (דניאל י׳:ח׳) כי יניקת ס"ם הנאמר בו הלעיטני נא וגו' הוא עיקר מצד הוד קו הגבורה שהוא אדום והבן. תשמיש הוא ביסוד. ועד הנה חשב כחות הפעולות הנמשכים מצד הששה קצוות דאור הישר שנכללין בת"ת ואח"כ חשב כחות הפעולות הנמשכים מצד הששה קצוות דאור חוזר הנכללין בת"ת ואור החוזר הוא נוקבא ויסוד דילה הוא בסוד מעשה שמעשה הוא בנוקבא כנודע. רוגז בהוד שבה רוגז הדין נתחזק. הלוך ברגל ועיקר הליכה ברגל ימין סוד נצח. שחוק הוא בת"ת בסוד יושב בשמים ישחק. הרהור מצד יראת הדין מהגבורה באה הרהור תשובה לאדם. שינה מצד החסד שהוא טוב לכל ומצד זה באה סוד שינה לעולם שאין מתעוררים בתשובה והוי כמו שינה כמ"ש עורה למה תישן. **וזה** הסדר של הי"ב כחות הפעולות כמ"ש בספרים אחרים מצאתי זה הסדר שסדרתי והוא נכון כמ"ש, ובספרים שלנו כתוב בסדר אחר שאיני יכול ליישב הסדר על הנכון כפי הסדר של המדות העליונות ושיבוש וטעות נפלה בספרים שלפנינו:

פרק ו

משנה א

אלו הם שלש אמות אמ"ש ויצאו מהם שלשה אבות והם אויר מים ואש. ר"ל ג"כ שהם אם יסוד לאויר מים אש הנשרש בהם בכח ומהם יצאו חג"ת שהם ג' אבות והם אויר מים אש:

ומאבות תולדות. ר"ל מחג"ת יצאו נהי"ם שהם תולדות להם וכמ"ש בפרק ג' ע"ש:

שלשה אבות ותולדותיהן ושבעה כוכבים וצבאותיהם ושנים עשר גבולי אלכסון. ר"ל כי מחג"ת נהי"ם שהם ג' אבות ותולדותיהם כנגדם השבעה כוכבים העליונים שבאצילות

הנעשים מאור שבע ספירות עצמן מחסד עד המלכות ונכללין ביסוד הנקרא רקיע וכן וצבאותיהם הם אותן ז' כוכבים הנעשים ברקיע בעולם השפל שלמטה וכן וי"ב גבולי אלכסון שבעולם השפל הגשמי שרשם משש הקצוות שהם כפולים שנים עשר בסוד אור ישר ואור חוזר הנכללים בת"ת שהם סוד שנים עשר גבולי אלכסון העליונים שמהם יצאו השנים עשר גבולי אלכסון שבעולם השפל הגשמי:

ראיה לדבר עדים נאמנים בעולם שנה נפש חק שנים עשר ושבעה ושלשה. ר"ל וכל זה להעיד על אחדותו יתברך כי כל מה שיש בנפש תמצא בשנה בעולם בכל אחד מהם כי חק שנים עשר ושבעה ושלשה הוא בכל אחד מהם ר"ל חק שנים עשר שהם סוד שנים עשר גבולי אלכסון ושנים עשר מזלות ושנים עשר חדשים ושנים עשר מנהיגים הם בעולם שנה ונפש וכן ושבעה שבעה כוכבים שבעה ימים שבעה שערים הם בעולם שנה ונפש וכן ושלשה שלש אמ"ש אויר מים אש הם בעולם שנה ונפש וזה הכל הוא עדים נאמנים שממקור אחד יצאו כולם:

ופקדן בתלי וגלגל ולב. ר"ל הממונים של עולם ושנה ונפש שהם פוקדים וזוכרים לכל דבר ודבר הן לטוב או לרע הם בתלי וגלגל ולב שהם סוד בינה ות"ת וז"א עצמו כל הששה קצוות שלו כמו שאפרש אח"כ במשנה ד' תלי בעולם וכו' ע"ש:

משנה ב

וסימן לדבר האש נושא את המים. ר"ל כי האש שואבת המים בתוכה וזה סימן שיסוד אש הוא למעלה בעולם שאנחנו בו כי אע"פ שבעולם האצילות יסוד האש שלו הוא למטה מ"מ בעולם השפל הזה יסוד האש הוא למעלה כי בהכרח דבר החותם יתהפך בנחתם שנאמר תתהפך כחומר חותם כי השרשים העליונים שנחתמו למעלה מתהפכים למטה בסדר אחר והבן וג"כ ידוע כי יסוד האש שלמטה בעולם השפל הוא נעלם ודק וזך עד שלא נראה לרוב זכותו כידוע לחוקרים והוא יותר דק ונעלם משאר יסודות רוח ומים ועפר ויסוד הרוח הוא יותר דק ונעלם מיסוד המים ועפר וכן יסוד המים הוא יותר דק מיסוד העפר והם שרשם כסדר העולמות אצילות ובריאה יצירה ועשיה שאצילות הוא יותר נעלם מהבריאה ובריאה הוא יותר נעלם מיצירה ויצירה הוא יותר נעלם מעשיה וז"ש בע"ח בשער קליפת נוגה בפרק י"א ז"ל אמנם דרך כלל יהיה כי אצילות יסוד אש ובריאה יסוד רוח ויצירה יסוד מים ועשיה יסוד עפר והיינו כמ"ש שארבעה יסודות שלמטה בעולם השפל הם כערך ארבעה עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה. וגם כן אפשר לומר בדרך אחר כי אפילו באצילות עצמו היה שרשו של יסוד האש למעלה משאר יסודות והיינו כי ידוע בז' ימי הבנין עולם של האצילות בסוד עולם חסד יבנה

היה המדות בדרך סוד המזיגה כמ"ש האר"י ז"ל כי ז"א יש בו ששה כלים וכשבא לו רוח מאבא חסד דרוח נכנס בכלי הגבורה וגבורה דרוח נכנס בכלי החסד ולכן מהדרום יוצא החמימות בעולם ומהצפון יוצא הקרירות והיה ראוי להיות להיפך כי צד הדרום שהוא בימין שהוא החסד כי הימין הוא מצד החסד והיה מהראוי שיתחדש שם קרירות לסבת קרירות שורש יסוד המים שבחסד וכן בצפון שהוא בשמאל מצד הגבורה היה מהראוי להיות בא ממנו החמימות אבל מצד המזיגה שיש במדות העליונות שבחסד יש בו בפנימות שלו גבורה דרוח ובגבורה יש בו בפנימות שלה חסד דרוח והפנימות הוא עיקר לכן בא מהדרום החמימות ומהצפון הקרירות ונמצא מטעם זה ג"כ למטה בעולם השפל בא יסוד האש למעלה מן יסוד המים כי מצד התמזגות המדות בא יסוד האש מלמעלה מיסוד המים כי בחסד שהוא למעלה מהגבורה יש בו בפנימות שלו השורש של יסוד האש שהוא העיקר ויסוד הרוח אויר שמכריע בין האש ומים הוא ג"כ מחמת שרשו ת"ת המכריע בין החסד והגבורה והוא מתמצע ביניהם להתקשר ולמזגם ביחד ומפני כן ג"כ למטה יסוד הרוח אויר מתמצע בין יסוד האש ומים והוא למעלה מן המים:
מ' דוממת ש' שורקת וכו'. עיין בפרק ב' משנה א' מ"ש שם ע"ז ותבין היטב:

משנה ג

תלי בעולם כמלך על כסאו וכו'. ר"ל בינה היא כנקודה אמצעית אשר עליה סובבים ששה קצוות עולם הבנין העליון ושל האצילות ובה הם תלוים והיא אינה נראית לעין כל כנקודה אמצעית שעליה מסבבים כל הגלגלים ומזלות וכוכבים שבעולם של מטה וגם היא נקראת תלי בסוד תל שהכל פונים אליה כי כולם בחכמה עשית בבינה והיא כמלך על כסאו שיושב בבית מלכותו ואינו נראה לעין כל ורצונו נעשה ע"י צוויו כך בינה היא מלך העולם שהיא יושבת על ז"א שהוא כמו כסא אליה וזהו כסא"ו כסא של ו' ז"א שהוא בסוד אות ו' של שם הוי"ה והיא יושבת עליו בבית מלכותה מלכות שהיא בית והיכל לז"א ביתו זו אשתו והיכל גימ' שם אדנ"י שבמלכות:
גלגל בשנה כמלך במדינה. ר"ל ת"ת דז"א שבו י"ב צירופי הוי"ה של ששה קצוות דאור ישר ואור החוזר הנכללין בו הוא כמו גלגל בשנה ז"א הנקרא בשם שנה כנגד המלכות שנקראת בשם חודש שהיא מתחדשת ועולה למעלה תמיד וג"כ כמו גלגל השמש שעליה מסבב כל השנה כולה של שס"ה ימים כך הת"ת דז"א שהוא גלגל השמש הנקרא בשם שמש עליו מסבב כל הקצוות דז"א הנקרא בשם שנה כי כל הקצוות מסתעפים ומתפשטים ממנו ולכך נקרא בשם תפארת שהוא מתפאר בכל הקצוות ועיין בזוהר פ' בראשית דף ז' שכתב ז"ל מאן תקופתו דא קצה השמים לתתא דאיהי תקופת השנה

דאסחרא לכל שייפין וכו' משמע משם שז"א נקרא בשם שנה ומלכות היא תקופת השנה שהיא מקפת לז"א בסוד נקבה תסובב גבר ועיין בזוהר פ' פנחס דף נ' מ"ש שם ותבין. ושס"ה ימים של שנת החמה הוא סוד כי כל ספירה מהששה קצוות דז"א הוא כלול מי' שהם ששים וכל קצה כלול מכולם הם שש פעמים ששים שהוא מנין ש"ס וה' הוא סוד עטרת יסוד ז"א שהיא ה' אחרונה דשם הוי"ה והיא מכללות כולם ונכללת בששה הקצוות להצטרף עמהם אבל לא כחשבון שלהם בחשבון עשיריות אלא בחשבון אחדות כנודע שחשבון אחדים לבד הוא במלכות עטרת יסוד וחשבון עשיריות הוא בז"א וגלגל בשנה הוא כמלך במדינה מה שהוא חפץ לעשות הוא עושה כך גלגל השמש עושה בשנה לפי הנהגתה פעולות הפכים בימות החמה הוא חום ובימות הגשמים קור וכמו כן ת"ת דז"א שהוא סוד גלגל בשנה הוא כמלך במדינה שהקצוות דז"א מתנהגים ע"י כפי השרשים שלהם שנשרשו בו והם מסתעפים ומתפשטים מהם כמ"ש בת"ז בתי' י"ג דף כ"ד ע"א ז"ל ערקין דלבא אינון כחיילין בתר מלכהון ורזא דמלה דא אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו הכי מתנהגין ערקין דלבא לגבי רוח כגוונא דעלאין ועיקר הלב הוא בת"ת שהוא הגוף דאדם עליון וע"ש מ"ש ביאורו ע"ז בספר באר יצחק שלי ותבין היטב:

לב בנפש כמלך במלחמה. ר"ל כי הלב הוא המלך על כל איברים של הנפש וע"י הרצון הטוב שבלב שמתגבר היצר טוב שבו על יצר הרע בזה עושה מלחמה בו להנהיג כל האיברים לטוב וכמו כן גם למעלה ז"א עם מלכות ז"א הוא כמו הלב של המלכות הנקראת בשם נפש כי הוא בסוד כל איש שורר בביתו והוא כמלך בבית מלכותו לעשות מלחמה להשיב מלכותו אליו ויהיה מלך על כל הארץ. ועיין ג"כ בספר שפע טל שמאריך בביאורו על זו המשנה:

משנה ד

גם את זה לעומת זה עשה אלהים טוב לעומת רע וכו'. ר"ל הס"א כנגד הקדושה:

טוב מטוב רע מרע. ר"ל הקדושה מצד הטוב והחסד והרע הס"א מצד הדין והיינו צד הטוב שבעולמות בי"ע שבהם סביב רשעים יתהלכון כי באצילות נאמר בהם לא יגורך רע:

הטוב מבחין את הרע. שיודע כי צריך הרע בעולם לעשות משפט ברשעים:

והרע מבחין את הטוב. שיודע שצריך ג"כ לעשות חסד בעולם כדי להאריך אף שמא יחזרו בתשובה ולכן שיתף מדת הרחמים למדת הדין כדי להתקיים העולם על ידם:

טובה שמורה לטובים ורעה שמורה לרעים. ר"ל עיקר הטובה והרעה היא שמורה לבא אח"כ כי היום לעשותם ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם והרע והטוב שבעולם הזה אינו

טוב ורע בעצם כי הטוב שהוא לרשעים הוא כדי לשלם לשונאיו אל פניו והרע שהוא לצדיקים הוא כדי ליטול שכרם משלם להתכפר על חטאים שלהם:

משנה ה

שלשה כל אחד לבדו עומד אחד מזכה ואחד מחייב ואחד מכריע בינתים. עיין בפ"ג מ"א מ"ש שם מזה הענין:

שבעה חלוקים שלשה מול שלשה ואחד חק מכריע בינתים. ר"ל כי ידוע מע"ח שער המלכים פרק ה' כי ג' ספירות הראשונות היו בתחילת האצילות אפילו בעת שבעה המלכים שמתו בדרך ג' קוין עמודין וכולם קשורים זה בזה ביחד אבל שבע התחתונות יצאו כולם מתחילה נפרדות זו מזו שלא בדרך קוים רק זו על גבי זו כי לא היה בהם אחדות והתקשרות כדמיון אנשים נפרדים איש לדרכו ולא היה בהם אהבה וחיבה ולכן לא יכלו לסבול הכלים אלו האורות ומתו וכמ"ש חבור עצבים אפרים הנח לו, וז"ש בעל ספר יצירה כאן שבעה חלוקים ומתחילה אמר שלשה כל אחד לבדו עומד ר"ל כי השלש ראשונות הם אינם חלקים נפרדים זו מזו אלא כל אחד לבדו עומד כדרך קוין העמודים אבל היה בהם התקשרות ביחד זו בזו ע"י הא' המכריע בינתים וזה הנזכר היה בעת תחילת האצילות השבעה מלכים שמתו אבל אח"כ בעת התיקון היו ג"כ כדרך קוין העמודים הקשורים זה בזה ביחד והם נעשו אחר כך שלשה מול שלשה ואחד חק מכריע בינתים ר"ל חג"ת מול נה"י ואחד חק ר"ל חק המלכות שבה גזירת הדינים וגם ידוע שמקומה נרשמת נחקקת בת"ת ז"א בסוד כי חוק לישראל היא מכריע בינתים בין חג"ת ונה"י ודוק והבן היטב מ"ש:

שלשה אוהבים העינים והאזנים והלב, כצ"ל. וכך כתב הרמ"ב ז"ל שלשה אוהבים העינים מאירים לגוף להנהיגו האזנים משמיעות ולב מחשב להנהיג את הגוף בין בטוב ובין ברע ושלשה שונאים הלשון מדברת רע לעשות רע אל הגוף הכבד טוחן המאכל בחומו ומגרה המאכל והמשתה המרה מרגזת ומכעסת ומסמא ומחרשת:

שלשה מחיים שני חוטמי האף. מנשימים ומריחים:

הטחול. מקרר חום רתיחת הקרביים ומגרה השחוק לשמח הגוף:

שלשה ממיתים. שני נקבים התחתונים הנקב אחד המוציא את הצואה והמוציא מי רגלים הוא נקב אחר ואלו השני נקבים אם יסתמו לרוב או אם יפתחו לרוב הם ממיתים את האדם והפה ג"כ אם יסתם לרוב אי אפשר לחיות. ושתים עשרה בחי' הפעולות אלו הנזכרות הם כנגד שתים עשרה פשוטות סוד הו' קצוות דאור הישר ואור החוזר הנכללין בת"ת שמהם הם נמשכים כי אור ישר הוא סוד חיים ואהבה ואור החוזר הוא

סוד מות ושנאה ובעל הס"י שמזכיר כאן דוקא אלו שתים עשרה הפעולות כוונתו לפי שג"כ בעולם התהו בעת השבעה מלכים שמתו עם עולם התיקון שחיו אח"כ היו י"ב בחינות הפעולות אלו הנזכרות עמהם הם נמשכים ג"כ כי בעולם התהו היו המיתה והשנאה ובעולם התיקון היו החיים ואהבה ולכן מזכיר כאן אחר שאמר מתחילה שבעה חלוקין שלשה מול שלשה וכו' שהוא מרמז על עולם התהו ועולם התיקון כמ"ש ודוק והבן היטב מ"ש:

ואל מלך נאמן מושל בכולם ממעון קדשו עד עדי עד. עיין בפרק א' משנה ה' מ"ש ע"ז ותבין זה:

אחד על גבי שלשה. ר"ל בחי' א"ס הוא על גבי שלשה כח"ב:

שלשה על גבי שבעה. הם כח"ב על שבע התחתונות:

שבעה עד גבי שנים עשר. הם שבע התחתונות על גבי ששה קצוות אור ישר ואור החוזר הנכללים בת"ת שהם שרשים שלהם, א"נ הם סוד שנים עשר בקר שהיה העליון עומד עליהם, ועיין בזוהר פ' ויחי דף רמ"א ע"א מ"ש שם ע"ז:

משנה ו

אלו הם עשרים ושתים אותיות וכו'. פירוש ביאור משנה זאת כפירוש משנה א' דפרק א' אלא שבכאן שנה דרך כלל שמכ"ב אותיות שהם בגוף הספירות מהם נתיסד הכל ומ"ש וצר בהם את כל היצור ואת כל העתיד לצור עיין בפרק ב' משנה ב' מ"ש שם ע"ז. ודע כי השמות שחשב בעל ס"י כאן צ"ל ג"כ כמ"ש בפרק א' משנה א', וכן מצאתי בספרים אחרים הקדמונים דס"י ובספרים שלפנינו יש שגורסין שמות אחרים כאן לא כמ"ש בפרק א' משנה א' וסדר השמות צ"ל כך אהי"ה י"ה יהו"ה אלהי"ם א"ל אלהי"ם יהו"ה יהו"ה צבאו"ת אלהי"ם צבאו"ת א"ל שד"י אדנ"י וכפי זה הסדר הוא מכוון ע"פ העשר ספירות כמ"ש בזוהר פ' ויקרא דף י"א ע"ש ותבין ולפי זה הגירסא צ"ל מ"ש ועשה מהם שלשה ספרים וכו' ר"ל הג' קוים של הספירות שזה מזכה לצדיקים וזה מחייב לרשעים וזה בינוני לבינונים וכל הספירות נקראו בשם ספר מלשון ספיר ונהיר ולכך ג"כ נקראים בשם ספירות על שם דנהרין כזוהרא דספירא כמ"ש בזוהר פ' בראשית דף ח' ע"א על פסוק השמים מספרים כבוד אל ע"ש:

משנה ז

וכיון שצפה אברהם אבינו ע"ה והביט וראה והבין וחקר וחצב וכיון וצירף ויצר ועלתה בידו הבריאה שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן וכו', כצ"ל. ר"ל שחקר בחקירות הרבה אחר יחוד אלהות היכן נתאצלו העשר ספירות מא"ס ב"ה ולכן אמר בעשר בחי'

לשונות שצפה והביט וראה וכו' עד ועלתה כנגד העשר ספירות אבל ולא השיג מהעשר ספירות כולה רק עלתה בידו הבריאה היא מלכות דאצילות שהיא ירדה לבריאה והיתה שם ראש לשועלים ונעשית עתיק לבריאה בסוד נשמה לבריאה וז"ש ואת הנפש אשר עשו בחרן לשון חרון אף שיש בבריאה כי באצילות נאמר בהם לא יגורך רע ועיין ג"כ בזוהר פ' ויצא מ"ש שם ע"ז הפסוק ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ותבין, וכאשר השיג המלכות ועלתה בידו אז ג"כ נגלה עליו אדון הכל יסוד הנקרא הכל וקראו אוהבי כי קשר לו החסד של ז"א להיות מרכבה אליו:

שנאמר והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. עיין בזוהר פ' וילך דף צ' שכתב שם וז"ל ד"א ויחשבה לו צדקה דקשיר קשרא עלאה בתתאה לחבר אצלו כחדא ר"ל שקשר והמשיך ז"א הנקרא בשם צדקה על שם ה' חסדים שבו במלכות הנקראת בשם צדק ואז היא נחשבת ג"כ בשם צדקה:

וכרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו והוא ברית הלשון וכו'. עיין בפרק א' משנה ג' מ"ש שם ותבין כאן:

וקשר עשרים ושתים אותיות התורה בלשונו. ר"ל שגילה לו כל צירוף וחיבור האותיות כמ"ש רז"ל ואמלא אותו רוח אלהים יודע היה בצלאל לצרף האותיות שבהם נבראו שמים וארץ:

משכן במים. ר"ל אותיות התורה משך אותה בספירת החסד הנקרא בשם מים ולכך מצד החסד התורה נמשלת למים שנאמר הוי כל צמא לכו למים:

דלקן באש. היא גבורה כי מצד אש הגבורה נמשלת התורה לאש שנאמר מימינו אש דת למו:

רעשן ברוח. ר"ל בת"ת כמ"ש בתיקוני זוהר תי כ' דף מ"ה ע"ב ז"ל וה' הטיל רוח גדולה אל הים דאיהו רוח סערה רוח ה' וכו' דאיהו עמודא דאמצעיתא וכו' ע"ש מ"ש בספר באר יצחק שלי ותבין:

בערן בשבעה. הם סוד שבע אותיות הכפולות בג"ד כפר"ת שהם מתהפכים מדגש לרפה ומרפה לדגש והם בז' התחתונות בסוד אור ישר ואור חוזר שבהם ומצד אור החוזר שבהם הם בערן באש:

נהגן בשנים עשר מזלות. הוא סוד ששה קצוות של אור ישר ואור חוזר הנכללים בת"ת הנקרא ו"ו ומכולה השפיע הש"י נבואתו על אברהם אבינו עליו השלום זכותו יגן עלינו. אמן:

סליק בס"ד